

HEIS

NR:4

MONTØREN

2016

FAGFORENINGSBLAD

«Aktive verneombud og vernerunder er viktig for å ivareta arbeidsmiljøet og for å forebygge ulykker på byggeplassene»

Foto: Tor-Erik Lundberg

Innhold

Nr 4 - desember 2016 Årgang 48

Ledern har ordet	4
Redaktøren	5

Tema: Sikkerhet, ulykker og arbeidsmiljø

Hvert arbeidsskadedødsfall er ett for mye	8
Ulykker i bransjen	11
Tirak ulykken	13
Ulykken på det Norske teateret.....	14
Ulykker med heiser i Norge	17
HMS på byggeplassen	26
Planlegging av arbeidet.....	28
Big data	30
Kontroll og overvåking	33
NHK om fremtiden	37

Historie

Foreningens historie	38
----------------------------	----

Diverse

Rune Larsen diskuterer med Arbeidstilsynet.....	42
Etterutdanning for oss på HBU	44

Råd, samling og konferanser

Landsråd	48
Møte i Koneklubben	50
Reberkonferanse	51

Diverse

Samfunnssystem del 4	52
Bals og Egeberg diskuterer EØS	50
Trebygg	60
Nytt fra bryggesjauerne	62
Sikkerhet til salgs.....	64
Vilken väg går USA under Donald Trump?.....	66
Læringsesamling	74
Fra sjakta.....	75

BLADETS ADRESSE:

HEISMONTØREN
SCHWEIGAARDS GATE 34 F, OPPGANG 2, 0191 OSLO
TELEFON: 22 17 45 50 TELEFAX: 22 17 45 53 E-POST: REDAKSJONEN@HEIS.NO

ETTERTRYKK ANBEFALES NÅR KILDE ER ANGITT.

GRAFISK PRODUKSJON: 07 MEDIA. OPPLAG: 1200

REDAKSJONEN AVSLUTTET 23.11.16

NESTE DEADLINE: 20. FEBRUAR 2017

LEDER'N HAR ORDET

Skal vi akseptere å gå ned i lønn? Lønnsoppgjøret for 2016 er avslutta hos de største bedriftene og det kan se ut som de fleste klubbene har akseptert å gå ned i kjøpekraft. Prisene(konsumprisindeksen) økte nemlig 3,4 % fra Mai 2015 til Mai 2016. Det vil si om man ikke har hatt lønnsoppgjør på 3,4 % så har man i realiteten gått ned i lønn og kjøpekraft. Riktignok var det flere av bedriftene som prioriterte tjenestepensjon og øke sin ITP. Noe som selvsagt tok sin del av lønnsoppgjøret. Er det en ting heismontøra må gjøre i kommende oppgjør så er det å aldri akseptere lønnsnedgang, da er det viktig å samarbeide godt mellom klubbene om hva som er lurt å kreve og hvordan nå målet samla. Står vi på hver egen lille tue og forhandler så blir man plukket ifra hverandre som små høns.

Når konkurransen er stor mellom bedriftene, er det viktigere enn noensinne at heismontørene står samla i foreninga. De opparbeida rettighetene vi har, lønns- og arbeidsvilkåra, HBU og etterutdanning, de tillitsvalgtes rettigheter osv. Det er et uttrykk som heter «samhold gir styrke», som for øvrig står bak på fana vår. Og det er sannhet i det - uten den kollektive styrken vår, diskusjonene vi har, og veiene vi tar så hadde vi ganske sikkert ikke vært den foreninga vi er i dag. Den eneste gjenværende heismontørfagforeninga i Europa.

Fagbrev som heismontør, faget, er en selvsagt fellesnevner i foreninga. Noe som har blitt knust i utlandet av bedrifter som ville konkurrere med hverandre på utdanninga. Utdanning til å bli heismontør. I dag må man ha fagbrev som heismontør for å jobbe selvstendig i en tariffbedrift. En hjelper skal aldri jobbe aleine, heller aldri en lærling. Tillater vi at folk uten fagutdanninga i bønn slippes løs på selvstendig heisarbeid, forsømmer vi heisfaget. Vi svekker posisjonen vår og vår argumentasjon om å være fagutdanna. Dessverre så har det hendt flere ganger de siste årene at man har tillatt personer å sette opp heiser selvstendig i Norge – dette i bedrifter med tariffavtale. De fleste husker den 7 måneders lange konflikten som var i 2013 mellom HMF og HLF(arbeidsgiverne). Da sto kampen om nettopp dette.

Fagbrev eller utenlandsk fagbrev? DSB? La oss gjøre en ting klart. Å «ha DSB-godkjenning» er ikke å ha fagbrev i heis. Det finnes selvfølgelig mange flinke folk fra utlandet som kan montere heis, eller som er rå på feilsøking. Derfor ble det også nedsatt i 2013 et utvalg som skulle behandle de sakene hvor det handlet om

utenlandsk personell som skulle jobbe på heis – for å sikre at man hadde lik – eller bedre kompetanse enn det norske fagbrevet inneholder. DSB-godkjenning er bare startskuddet for bransjens godkjenning av kompetansen. I tariffen vår står det at man må være fagutdanna heismontør for å jobbe selvstendig. Og til og med etter HLFs egen tolkning av denne setningen så må det sees i lys av den tid teksten kom inn i tariffen – og må da bety norsk fagbrev. I 2013 lagde vi sammen gode retningslinjer for andre heismontørutdanninger som finnes i Europa, utdanninga i heisfaget ble ikke svekka av den grunn.

Skulle noen oppdage ufaglærte norske eller utenlandske arbeidere som jobber selvstendig på heis må dette sjekkes opp! Dette gjelder spesielt i de bedrifter hvor vi har organiserte folk og bedrifter som har tariffavtale. Klarer ikke klubben å stoppe det ulovlige arbeidet, må vi som forening hjelpe hverandre. Vi kan ikke tillate at noen bryter overenskomsten vår, da er vi ferdige.

Vi kan la firmaene konkurrere om lønn, størrelsen på mobilen og hestekrefter på firmabilen – men vi må ikke la oss lokke til å konkurrere på fagbrev og utdanninga vår!

Markus Hansen

REDAKSJONEN NOVEMBER 2016

REDAKTØR: TOR-ERIK LUNDBERG, EDMUND BERGET I REDAKSJONEN: JOHNNY LEO JOHANSEN, MARTIN GRANSETH, OLLE ANDERSSON OG BJØRN-TORE EGEBERG FORSIDE: JOHNNY LEO JOHANSEN

Redaksjonen ønsker i dette nummeret av Heismontøren å rette fokuset mot sikkerhet og arbeidsmiljø. Avgjørende faktorer for å opprettholde sikkerheten er kunnskap, planlegging av arbeidet og motvirke det presset som vi utsettes for når kravet til fortjenesten øker. Flere andre bransjer opplever det samme.

Lokførerene streiket i fem uker for at kravet om at kompetansen skulle slås fast i avtale med de norske togselskapene eller med et nasjonalt krav fra myndighetene som slo fast spesifikt hva lokførere må kunne for å kjøre tog på norske spor. De ble møtt av politikere som kalte de streikene for bøller og at streik var gammeldags.

Med en høyrepopulistisk bølge skyllende over den vestlige verden så vil vi trolig se flere fagforeningsfiendtlige politikere. I flere land ser vi at disse partiene har sitt grunnfjell hos mennesker med lav utdanning, er lavtlønte eller er arbeidsledige. Med lovnad om å gjøre «America great again» valgte amerikanerne sin 45. president som et oppgjør mot den sittende makteliten. Det at tusenvis av industriarbeidsplasser har flagget ut ga Trump vind i seilene. Men den nye presidenten vil trolig ikke gjøre noe med de store lønnsforskjellene i landet. Amerikanske toppsjefer tjener i dag 276 ganger mer enn en vanlig arbeider. Det er stadig færre uorganiserte i landet og færre får tarifflønn.

Det amerikanske valget har gjort flere Europeere bekymret for verdensfreden etter Trumps mange utspill under valgkampen. Allikevel er det amerikanske sirkuset sett

utenfra for mange bare et valg mellom pest eller kolera. Som pensjonert heismontør Tor Utvik sa på foreninga sitt nylige avholdte historiekurs: «Kanskje folk nå endelig begynner å prate politikk igjen?» Politikk og tanker om USA sin vei videre kan du lese mer om i artikkelen «Hvilken vei går USA under Donald Trump?».

Vi legger igjen en hel rekke med elektroniske spor gjennom dagen. Den nye hverdagen med digitale tjenester både privat og i jobbsammenhenger aktualiseres. Sensur og styring av informasjon påvirkes ved bruk av nettbaserte tjenester. Hvem eier dataen som samles inn om oss? Overvåking påvirker den ansattes arbeidsmiljø, og vil i de fleste tilfeller påvirkes den enkeltes sikkerhet i negativ forstand.

Les om dette og mye mer i dette julenummeret av Heismontøren.

Tor-Erik Lundberg

Med ønsker om en god jul og ett godt nytt år fra redaksjonen.

TIPS TIL REDAKSJONEN

Har du tips om saker innen fag, heisteknisk, politikk eller andre ting som du ønsker redaksjonen skal skrive om?

Ta kontakt med redaksjonen
Redaksjonen@heis.no

Vi ønsker også bilder

Skal du søke om jobb i en annen heisbedrift?

Ta alltid kontakt med tillitsvalgt i den aktuelle bedriften. Denne praksisen gjelder også ved utenbysjobbing mellom avdelinger.

NYTT FRA HMF DRAMMEN

NIKLAS ØRMEN

I Drammen avdelingen er statusen bra i Kone, Schindler og Otis. Vi holder tradisjonen i gang med møte på kroa den første tirsdagen i måneden. Noe varierende oppmøte innimellom,

men stort sett veldig bra. I Drammen er vi nå ca. 30 mann. Vi hører lite fra andre bedrifter, men ser stadig flere Starlift og Orona biler i området. Det er en del «halvstore» prosjekter

på gang i Drammen. Ellers venter vi spent på om det blir noe nytt stor sykehus på Brakerøya i Drammen...

HMF TRØNDELAG

EDMUND BERGET

FRANK STORHAUG

Når Rosenborg dominerer så fullstendig som de gjør i disse tider kan det overskygge det meste i denne landsdelen, men her kommer en liten oppdatering på noe av det andre som har skjedd i det siste.

-Byggeaktiviteten i regionen er meget stor og de fleste firmaene er sysselsatte og vel så det i lang tid. Unntaket er Kone, som har litt lite å gjøre på slutten av året og det ser ut til å vare en god stund utover på nyåret.

-Når det gjelder aktiviteten til foreninga så har de fleste i styret deltatt på historiekurs med Bjørn Tore Egeberg og Terje Skog på Stjørdal den 13.-14. Oktober. Noe som var meget interessant og lærerikt.

-Vi hadde representanter fra oss på markeringen på torget i Trondheim til støtte for våre kamerater i Energi som var i streik. Vi var også på en støttemarkering utenfor bedriften til montørene fra KABA som ser seg nødt til å gå ut i streik for å få

tariffavtale. Dette er første gangen i Elektroarbeidernes Fagforening Trøndelag, ila sin hundreårige historie, må gå ut i streik for å få dette.

-Vi har deltatt på ett temamøte i regi av Byggebransjens Uropatrulje den 10. November. Der deltok ledere fra Arbeidstilsynet, kemneren, kommunens byggtilsyn og representanter fra LO og NHO.

-Vi var tre representanter fra Trøndelag som deltok på Landsråd for HMF den 17. november.

-Medlemsmøte i HMF Trøndelag ble avholdt den 24. november på Nygaardsvoldheimen. Der hadde vi invitert Eystein Garberg, leder

for Elektroarbeidernes Fagforening, for å informere oss om hvor dårlig pensjonen vår blir fremover. Den må vi få gjort noe med! Vi hadde også besøk av Vidar Sagmyr fra Byggebransjens uropatrulje for å fortelle om det viktige arbeidet de gjør med å avdekke alt det useriøse som foregår i bransjen for tiden.

-Dessuten kan det nevnes at Øystein Jevnaker sitter som representant for oss i EL & IT Forbundet Distrikt Trøndelag og deltar i møtene der. Lasse Evjen er vår mann i Ungdomsutvalget til EL&IT i distriktet.

Terje er engasjert, Bjørn Tore grubler, og Kim ser ut til å ha hørt alt sammen før. Fra historiekurset. Foto: Frank Storhaug.

TEMA: SIKKERHET, ULYKKER OG ARBEIDSMILJØ

EDMUND BERGET

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

I dette nummeret har vi valgt å fokusere på sikkerhet, ulykker og arbeidsmiljøet i bransjen. En av grunnene til dette er at vi i sommer opplevde to meget alvorlige ulykker. De kunne ha fått skjebnesvangre utfall, men begge endte heldigvis bra.

Vi må tenke på vår egen sikkerhet, men også til våre kolleger og ikke minst på de som skal bruke produktene vi jobber med på daglig basis.

Det som har skjedd med byggebransjen de siste årene har vel ikke akkurat sørget for at sikkerheten og arbeidsmiljøet har blitt bedre. Arbeidsinnvandringen og bemanningsbransjen er mye av grunnen til det.

Midlertidig ansatte er mer utsatt for ulykker og disse må vi forholde

oss til på byggeplasser i dag. De er ofte vanskelig å kommunisere med, mangler HMS opplæring og de jobber lange dager som kan føre til ulykker. Utenlandske entreprenører oppfyller ikke kravene til standarden satt i arbeidsmiljølov når det gjelder bla. spise-/skifte forhold og HMS på byggeplassene. Dette er noe som bekymrer oss.

Byggetider og arbeidspress kan også føre til ulykker. Byggetidene har gått ned, men antall arbeidede timer på bygget har muligens økt. Dette gjør at det er mange forskjellige firmaer og flere folk å forholde seg til på bygget samtidig. Noe som igjen fører til rot og ett uoversiktlig arbeidsmiljø. Ett nesten konstant press til «alenejobbing» gjør også hverdagen vår mer utrygg og man blir overlatt til seg selv med å ta de riktige valgene. Vi må ikke bli fristet til å ta

snarveier som går på bekostning av sikkerheten.

Overvåkning begynner å bli en større bekymring for de ansatte. Elektroniske verktøy med GPS, både håndholdte og de som er fastmontert i bil, kan føles som overvåkning når firmaene krever «sanntidsjobbing» og flåtestyring av bilparken. De grønne HMS-kortene blir brukt til å registrere seg inn og ut av anleggsplasser, og disse kan bli brukt som ett stemplingsur. Fremtidsrettede og gode avtaler blir viktig for å ta vare på individet og arbeidshverdagen til folk fremover.

Tenk sikkerhet!

HVERT ARBEIDS- SKADEDØDSFALL ER ETT FOR MYE

TOR-ERIK LUNDBERG

M. LARSEN

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Statistisk sett skjer det en alvorlig ulykke for hver hundrede farlig hendelse. Derfor er det viktig at alle skader, hendelser og farer blir meldt, slik at man kan sette inn tiltak for at det i neste omgang ikke skjer en alvorlig ulykke.

I følge arbeidsmiljøloven skal arbeidsgiver registrerer alle personskader og sykdommer som er forbundet med arbeidet. Videre skal alle arbeidstakere gjøres kjent med alle ulykker og helsefarer, og tiltak skal iverksettes. Likeledes har den ansatte et ansvar om å melde fra om skader og ulykker. Arbeidsgiver skal melde personskader videre til NAV som yrkesskade i forhold til senskader og erstatning.

Vi vet alle at konsekvensen av en ulykke kan bli så altfor stor dersom det skulle gå galt. Ingen forsikringsutbetaling er stor nok til å bøte for redusert helse eller et dødsfall. Vi har alle en medvirkningsplikt for å hindre ulykker og helseskader.

ARBEIDSSKADEDØDSFALL

Arbeidstilsynet har i 2015 registrert 32 dødsfall som følge av arbeidsulykker i landbasert arbeidsliv. Tretti av disse var menn. Dette viser en nedgang fra foregående år.

I perioden fra 2011 til 2014 er det i snitt registrert 46 arbeidsskadedødsfall per år. Av 24 000 arbeidsulykker i

2015 medførte 45 prosent fravær på fire dager eller mer.

UTENLANDSKE ARBEIDSTAKERE FORTSATT MER UTSATT

Elleve av de 32 som døde på jobb i landbasert arbeidsliv i 2015 var utenlandske arbeidstakere. Fire av de utenlandske omkomne i 2015 kom fra Polen, to fra Latvia, mens de øvrige kom fra Bulgaria, Litauen, Portugal, Sverige og Tyskland.

- Risikofylte arbeidsoppgaver, språkproblemer, dårlig opplæring og mangel på verneutstyr kan bidra til å forklare hvorfor utenlandske arbeidstakere ser ut til å ha større risiko for arbeidsulykker enn norske arbeidstakere, opplyser Arbeidstilsynet på sine hjemmesider.

Et dansk forskningsprosjekt viser til at ikke vestlige innvandrere rammes av arbeidsskader tre ganger så ofte som danskene, mens utlendinger fra EU og andre vestlige land kommer til skade en tredjedel oftere end danskere.

YNGRE ARBEIDSTAKERE MER UTSATT FOR ULYKKER EN ELDRE

Unge arbeidstakere har opptil dobbelt så høy risiko for å oppleve en ulykke på jobben sammenlignet med eldre arbeidstakere, viser en ny nordisk rapport som STAMI har publisert. Risikoen for arbeidsrelaterte mentale plager, hodepine og hudproblemer er også betydelig høyere.

FARLIGST PÅ JOBB MANDAG OG TIRSDAG

Det danske fagforeningsbladet Fagbladet3F viser til at mandager og tirsdager er de farligste dagene å arbeide på.

– Det skjer ganske enkelt flere feil mandag morgen enn fredag ettermiddag sier ekspert i arbeidsmiljø, Kent J. Nielsen, ved Regionshospitalet i Herning i Danmark.

ALENEARBEIDERE ER UTSATT FOR MANGE FARER

Det ligger betydelige utfordringer i helse, miljø og sikkerheten for alenearbeidere, er konklusjonen til en gruppe som har laget et forprosjekt om temaet for LO, skriver frifagbevegelse.no. Bakgrunnen er flere alvorlige voldsepisoder som har skjedd mens ansatte har vært alene på jobb.

Det er store mørketall knyttet til registrering av arbeidsulykker i og med at det ikke er krav til å registrere om det var alenearbeid. Ifølge

tallene fra Arbeidstilsynet skjedde 42 prosent av arbeidstakerdødsfall ved alenearbeid i perioden 2011-2014. Om lag 25 prosent av ulykkene med alvorlig personskade skjedde ved alenearbeid.

I følge Arbeidsmiljøloven skal det vurderes om det er særlig risiko knyttet til alenearbeid i virksomheten. Tiltak som er nødvendig for å forebygge og redusere eventuell risiko ved alenearbeid skal iverksettes, slik at lovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø ivaretas.

FALL ER VANLIGSTE ARBEIDSULYKKE I NORGE

Fall er den typen arbeidsulykke som oftest blir rapportert til NAV, etterfulgt av det å bli truffet av én eller flere gjenstander viser en oversikt utarbeidet av Statistisk sentralbyrå.

ULYKKER I HEISBRANSJEN

Det finnes ingen offisiell statistikk over ulykker i heisbransjen. Men det er en liten bransje, og de fleste får høre når det har vært en alvorlig ulykke. Den siste dødsulykken i heisbransjen i Norge som redaksjonen kjenner til er tilbake i 2007. Det var en underleverandør til en heisbedrift som omkom etter skadene han pådro seg etter at han kom i klem ved innsjauing av en rulletrapp. Siden har det vært flere arbeidsulykker, men da heldigvis uten dødsfall.

De største farene i heisbransjen er fallskader, klemskader, hodeskader og strømgjennomgang. Av andre skader er det som oftest kuttskader og belastningsskader på muskel og skjelett.

Heisbransjens Utdanningssenter (HBU) er en viktig arena for å spre kunnskap og for å forebygge ulykker på tvers av bedriftene. HBU har de

fire siste årene kartlagt strømulykker i bransjen, noe som viser at det er store mørketall i forhold til hva som meldes.

ULYKKER MED STRØM

De fleste skadede og omkomne i ulykker med strøm er elektromontører, og de fleste ulykker er knyttet til utførelse av arbeid opplyser Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB). Alle ulykker forårsaket av strømgjennomgang og lysbue skal meldes til DSB, men det antas å være store mørketall når det gjelder rapporteringen av denne typen uhell. Statistikken, som er hentet fra nettsidene til DSB, viser en økning i antall ulykker med strøm.

ARBEIDSTILSYNETS DEFINISJON PÅ ALVORLIG ULYKKE SOM SKAL MELDES TILSYNET:

- Hodeskade/hjernerystelse
- Skjelettskade
- Indre skader
- Tap av kroppsdel
- Forgiftning
- Bevissthetstap
- Forbrenning, frostskaade eller etseskaade og/eller delhudsskader (2. grad) i ansiktet, på hender, føtter eller i anogenitalområdet, samt alle delhudsskader (større enn fem prosent) av kroppsoverflaten
- Generell nedkjøling
- Skade som krever sykehusbehandling (unntatt enklere poliklinisk behandling)

Tabell fra dsb.no

ULYKKER I BRANSJEN

Å HA OVERSIKT OVER NESTENULYKKER, HENDELSER OG ULYKKER ER VIKTIG FOR Å FOREBYGGE ALVORLIGE ULYKKER. I HEISBRANSJEN ER DER FLERE FAREMOMENTER SOM ER KATEGORISERT, SLIK SOM VED STRØMGJENNOMGANG, SOM BLIR OPPFØRT I REGISTER VED RAPPORTER FOR ELSIKKERHET. DET ER IKKE NOE SAMLENDE REGISTER MED TOTALOVERSIKT. DETTE BURDET BRANSJEN VURDERE Å FÅ PÅ Plass.

JOHNNY LEO JOHANNSEN

ULYKKER

Arbeidstilsynet, DSB, Politiet, HBU, Elsikkerhet, HHK er aktører som alle aktører som holder oversikt over forhold som har med sikkerhet ved lovverket som skal virke forebyggende mot alvorlige hendelser i bransjen. Det finnes ingen offisiell statistikk over total av ulykker i heisbransjen.

BEKYMNING

De siste fem årene har rundt 30% av innmeldte ulykker vært blant elektrofagarbeidere i bransjen og ved læringer/hjelppearbeidere. Dette er bekymringsverdig utvikling. Dette sier kanskje noe om viktigheten av å opparbeide seg erfaring for arbeid med heisanlegg innenfor trygge fagmessige rammer må være i fokus.

ALVORLIGE HENDELSER

Når det gjelder alvorlige hendelser, nestenulykker og kartlegging her har vernetjenesten inntrykk av at det i de store konsernene er in-

terne rutiner hvor disse tingene er i fokus ved HMS og internkontroller. Heisbransjen burdet her og hatt på plass oversikter som går på tvers av firmaer for å deler erfaringer og dermed kunne virke forebyggende og unngå ulykker.

I forrige utgave av heismontøren ble det informert om noen av de tilfeller av alvorlige hendelser som har vært i bransjen, men det tyder på at det og kan være mørketall og ikke alt som blir belyst av slike hendelser. Her noe av det som ble registrert innrapportert for strømgjennomgang ved elsikkerhet i 2015.

STRØMGJENNOMGANG REGISTRERT FOR BRANSJEN 2015

Elektromontør ansatt ved heisinstallasjonsbedrift ble utsatt for strømgjennomgang under arbeid i det elektriske anlegget i et heisanlegg. Rapporten fra ELSIKKERHET NR. 87 (02/2015) 12. juni ble en 50 år gammel

montør ved en heisinstallasjonsbedrift utsatt for strømgjennomgang i forbindelse med arbeid i det elektriske anlegget i et heis-anlegg.

Type fordelingspenning er oppgitt til TN-system vekselspanning med spenningsverdi under 250 V.

Opplysningene om hendelsen er noe mangelfulle, men det fremgår at montøren under oppdraget han skulle utføre, kom i berøring med spenningsførende del på et kretskort og ble dermed utsatt for strøm gjennomgang fas – jord fra hånd til hånd.

Det fremgår at montøren etter hendelsen reiste til legevakst for legekontroll hvor det ble tatt prøver. Hos legen ble montøren erklært frisk nok til å arbeide videre. Hendelsen førte således ikke til skadefravær utover legekontroll. Som antatt årsak til hendelsen er oppgitt uaktsomhet/uhell.

Antatt årsak til hendelsen er oppgitt som ukjent, men det kan også synes som om krav i FSE er brutt.

ELEKTROMONTØR

26. juni ble en montør ved en heisin-
stallasjonsbedrift utsatt for strøm-
gjennom-gang i forbindelse med
at han skulle utføre reparasjon av
en heis. Type fordelingspenning er
oppgitt til IT-system vekselspanning
med spenningsverdi under 250 V.

Opplysningene om hendelsen er
noe mangelfulle, men det fremgår
at montøren under oppdraget han
skulle utføre, kom i berøring med en
spenningsførende del på et print-
kort og ble utsatt for strømgjennom-
gang fra hånd til hånd.

Montøren dro etter hendelsen til
legevakt for legekontroll. Etter
flere tester og målinger hos legen
fikk han reise hjem. Det foreligger
ikke opplysninger om skadefravær
utover legekontroll. Antatt årsak til
hendelsen er oppgitt som ukjent,
men det kan også synes som om
krav i FSE er brutt.

Elektromontør ved heisinstallatør-
bedrift ble utsatt for strømgjen-
nomgang under igangkjøring av
heismotor 27. oktober ble en montør
ved en heisinstallatørbedrift utsatt
for strømgjennomgang i forbindelse
med igangkjøring av en heismotor.

Type fordelings-spenning er ikke
oppgitt, men det var vekselspanning
med spenningsverdi under 250V.
Det fremgår at ved igangkjøring
av en heismotor viste det seg at
motoren hadde fått feil dreieretning.
Da montøren skulle rette på dette
ved å bytte om fasene glemte han å
legge ut hovedbryter. Dette førte til
at han ble utsatt for strømgjennom-
gang. Montøren ble sendt til lege
for legekontroll, men ble friskmeldt
samme dag. Hendelsen førte således
ikke til skadefravær utover legekon-
troll. Som antatt årsak til hendelsen
oppgis at krav i FSE er brutt.

MONTASJEARBEID

21. mai ble en ansatt ved en heisin-
stallasjonsbedrift utsatt for strøm-
gjennomgang under montasjearbeid
i en heis. Type fordelingspenning er
oppgitt til TN-system vekselspan-
ning med spenningsverdi under 250
V. Opplysningen om hendelsen er
noe mangelfulle, men det fremgår at
vedkommende skulle foreta målin-
ger på en heismaskin (ikke oppgitt
hva slags måling). Han ble da
utsatt for strømgjennomgang fra
venstre hånd til høyre hånd.

Det viste seg etterpå at det var en
feil med måleutstyret han brukte.
Blant annet var det i målekretsen
brudd mellom leder og den ene må-
lepinnen hvor åpne uisolerte
kobbertråder var blitt tilgjengelig for
berøring. Det foreligger ikke opplys-
ninger om at hendelsen førte til at
vedkommende var til legekontroll
eller fikk skadefravær. Som antatt
årsak til hendelsen oppgis uaktsom-
het/uhell.

TIRAK-ULYKKEN

7.JULI VAR ROGER ØSTBY PÅ JOBB PÅ ET ANLEGG MED
FULL UTSKIFTING AV HEIS. HAN STOD I BUNNEN AV
SJAKTA OG JUSTERTE RAMMEN. PLUTSELIG FALLER
TIRAKEN NED OG TREFFER ROGER. DERETTER KOMMER
HELE VAIEREN, SOM OGSÅ TREFFER DEN UHELDIGE
MONTØR. HAN BLE FRAKTET TIL SYKEHUS I AMBULANSE.
I DAG ER HAN TILBAKE I FULL JOBB. ENGLEVEAKT!

LIFTING SAFETY

BJØRN TORE EGEBRG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Jeg tok en prat med Roger, som
forteller at han var sykemeldt i 2,5
måned etter ulykken. Han kjenner
fortsatt litt stivhet, men som den
optimisten han er, så regner han
med at den vil forsvinne etter hvert.

Han har riktignok ikke fått noen
garantier fra legene, men de er også
optimister, og undersøkelsene gir
ingen funn som peker mot varige
seinskader. Roger legger mest vekt
på at kollegaene sier at han ikke er
verre enn før. Det er jo godt å vite.

En Tirak skal jo ikke falle ned. I det
hele tatt er det jo sånn når man står
forsvarsløs nede i sjaktbunnen, at
man legger vekt på at alt oppi der
er forsvarlig festet, så ingen over-
raskelser plutselig kommer reisende
ned fra oven. Har man så funnet

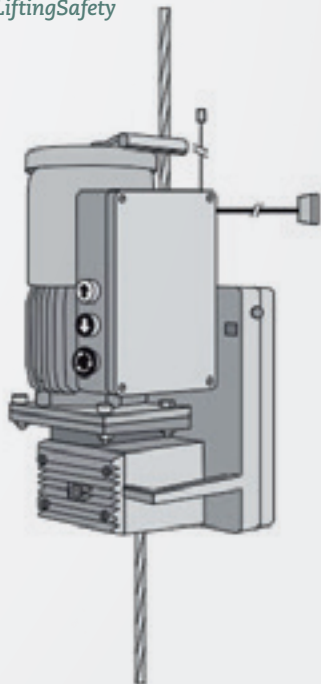
årsaken til at Tiraken falt ned? For
det første er Tiraken undersøkt uten
at man har funnet noen feil med
den. Neste spørsmål var lengden på
vaieren. Der fant man årsaken. Vai-
eren var for kort, slik at enden gikk
ut av Tirak under kjøring.

Roger hadde merka at vaieren ikke
var merka med lengde. Men han
tenkte ikke på hva konsekvensen
kunne bli, hvis vaieren var kortere
enn han regnet med. I ettertid har
Kone gjort en grundig gjennomgang
av årsakene til ulykken, så dette
ikke skjer igjen. Kone har også gitt
vernerunder ekstra høy prioritet i
etterkant av ulykken.

Hva kan vi lære

1. At et avvik som i første omgang
virker bagatellmessig kan få
store konsekvenser. Derfor må
man tenke grundig gjennom
mulige farlige situasjoner som
avviket kan føre til, og helst råd-
føre seg med andre
2. Vi gjentar det selvsagte: Bruke
alltid hjelm. I ei sjakt kan du
aldri være 100 % sikker på at alt
oppe i høyden er festa som det
skal – selv ikke når det er du
sjøl som har festa det.
3. Rogers egen oppsummering:
Følg alltid instruksene. Ikke ta
snarveier. Det du sparer av tid
er ikke verdt det.

Tirak (illustrasjonsfoto, ikke den som datt
ned). Foto: LiftingSafety

ULYKKEN PÅ DET NORSKE TEATRET

I ARBEIDET MED DENNE ARTIKKELEN HAR JEG MØTT MYE SKEPSIS TIL AT DET SKAL STÅ NOE OM DETTE I HEISMONTØREN. JEG VIL DERFOR UNDERSTREKE AT REDAKSJONEN IKKE ØNSKER Å GI NOEN SKYLD FOR ULYKKEN, OG IKKE ØNSKER Å KRITISERE NOEN AV DE INVOLVERTE. NÅR DET SKJER EN ULYKKE ER DET VIKTIGSTE Å GJØRE ALT SOM KAN GJØRES FOR AT DET IKKE SKAL SKJE IGJEN. HER ER INFORMASJON VIKTIG. DET ER DERFOR VI SKRIVER.

📺 ALEXANDER UDNES JORDNES 📺 BJØRN TORE EGEBERG

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

I sommer fikk jeg melding om at en heismontør var skadet under arbeid på Det Norske Teatret. Han hadde fått et kraftig slag av en motvekt som hadde løsnet fra festene sine. Skadene var ikke livstruende. Montøren ble lagt inn på sykehus for utredning og smertebehandling. Når dette leses er han på vei tilbake til jobb.

DEN FØRSTE OMBYGGINGEN

Vi tar et tilbakeblikk til Heismontøren nr 3 2015: For mange kan det kanskje føles overveldende å få beskjeden som NN og NN fra Schindler i Oslo fikk, nemlig at de skal bygge om de 80 kvm. store pneumatiske lamelldørene på kulisheisen på Det Norske Teateret (DNT). Dette tok

de staute montørene fra Schindler på strak arm.

Heisen er bygd i 1985 av Reber Schindler Heis. Dette var naturlig nok et ganske spesielt prosjekt for Schindler. Under montasjen var det med eksperter fra Sveits for å bistå montører fra Oslo under byggingen av bunn og toppbøylen.

Heisen har en kapasitet på 5000 kg, gulvarealet på stolen er ca. 50kvm, 80 kvm. stor dørflate, 3 motvekt og Miconic B styring.

NN kan fortelle at ombyggingen var en lærerik utfordring med mye prøving og feiling. Tilgangen til smien og verkstedet på teateret var

en stor fordel å ha i umiddelbar nærhet. Han forteller også at det er forestillinger i nær fremtid, hvor det er solgt mange billetter, der heisen er en viktig del for at kulissene skal fraktes opp og ned fra verksted og smie til scenen. Presset lå der, men tilslutt ble de ferdige.

NY JOBB PÅ SCENEHEISEN

I år fikk Schindler en ny jobb på heisen. Som en del av jobben skulle det vurderes om et lager på ei ledeskive i maskinrommet skulle skiftes. For å komme til lageret måtte det lages slakk på vaierne på den ene motvekta (leseren husker sikkert at heisen har tre motvekt). Dette ble løst ved at motvekta ble jekket opp og landet på bukker. Montøren

Motvektene på sceneheisen

observerte hele tiden fra et stillas som stod ved siden av motvekta.

Da jobben med lageret var ferdig, skulle motvekta senkes for igjen få stramme vaiere.

Gutta var nøye med å holde motvekta i lodd mens de senket ned den. Det var da det skjedde. Styreskoene i toppen på motvekta ga etter for de enorme kreftene, da den nesten 9 tonn tunge motvekta begynte å bevege seg sidelengs. Hvor kom krafta fra som utløste bevegelsen sidelengs? Har noen av leserne en teori her?

Toppen av motvekta gjorde så et kraftig utfall mot montøren på stillaset, og han ble reddet av vaierne før den traff han. Nå løsnet også styreskoene i bønn av motvekta, slik at den nederste delen av motvekta pendlet mot montøren og traff han i magen. Han ble slått unna motvektas rekkevidde, slik at han unnslopp nye slag.

Dette er kortversjonen av hendelsesforløpet. Arbeidsulykker med personskaade blir etterforsket, og denne ulykken er fortsatt under etterforskning.

Hva kan vi lære

1. Ved alt heisarbeid må man kjenne til den risiko som kan foreligge for at tiltak kan iverksettes for å unngå ulykker
2. Man må kjenne til de krefter som kan oppstå under arbeidet på heis. På alle heiser oppstår det krefter som kan være farlige om man ikke tar forholdsregler. På de største heisene kan det også oppstå farlige krefter fra fenomener som man ikke behøver å frykte på de vanlige heisene.
3. På reparasjon og ombygging på de største heisene må det alltid være minst to på jobb (noe det var på ulykkesdagen)

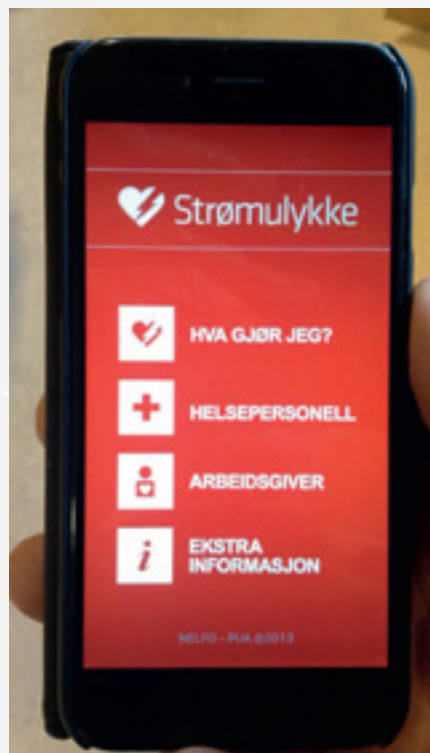
OPPFØLGING AV STRØMULYKKER

I alvorlige tilfeller kan strømulykker medføre omfattende skader eller død. Ytre og indre forbrenning, hjerte- og pusteproblemer og nyresvikt er eksempler på mulige helseeffekter.

De fleste strømulykker går heldigvis bra, men både høy- og lavspent strømulykke kan medføre skader av varierende omfang eller til og med død. Derfor må alle typer strømulykker tas på alvor!

Utvikling av psykiske plager, nerveskade, eller muskel- og skjelettlidelser en tid etter ulykken (senskader) kan forekomme. Det er viktig at alle som har vært utsatt for en strømulykke oppsøker helsevesenet, både av medisinske, og trygde- og arbeidsrettslige årsaker.

Appen «Strømulykke» gir nyttig informasjon til montører, helsepersonell og arbeidsgiver om oppfølging av strømulykker. Utviklet av DSB, STAMI, El og It, Nelfo og Energi Norge.

SKJERPEDE LÆRLING KRAV I KOMMUNER

Trondheim kommune

På alle Trondheim kommunes større byggeprosjekter må nå minst 10 % av arbeidet utføres av lærlinger. 50 % av arbeidstimene må utføres av folk med dokumentert fagkompetanse. Kilde: Byggmesteren.no

Bergen kommune

I Bergen Kommune sine standardbetingelser for kontrakter for bygg- og anlegg, stilles det krav til at det ved utførelsen av oppdrag så skal minimum 7 % av arbeidede timer utføres av lærlinger. Kilde: doffin.no

Oslo kommune

Oslo kommunes krever at leverandøren, der det er relevant, skal sørge for at det i hele kontraktsperioden benyttes lærlinger ved utførelsen av minst 10 % av arbeidet som utføres av faglært arbeidskraft. Leverandøren skal dokumentere at kravet er oppfylt ved oppstart av arbeidet, og ellers på oppdragsgivers anmodning. Kilde: Oslo.kommune.no

THYSSENKRUPP MED STOR ORDRE TIL METRO I QATAR

Thyssen har fått oppdraget med å installere og vedlikeholde mer enn 500 heiser og rulletrapper til metro i Qatars hovedstad skriver Elevatorworld.

ULYKKER MED HEISER I NORGE

LA DET VÆRE SAGT MED EN GANG – VÅRE HEISER ER SIKRE!

THOMAS HELTORP
TEKNISK SJEF, NHK

THOMAS HELTORP
TEKNISK SJEF, NHK

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Det er flere som skal dele på æren for dette. Dyktige og samvittighetsfulle fagarbeidere samt seriøse firmaer og rådgivere. Joda, det finnes unntak i flere leirer men i hovedsak har vi en seriøs bransje i Norge.

Bransjeorganisasjoner og fagforeninger har både meningsfeller og motstandere. At både Heismontørenes fagforening og Heisleverandørenes forening har vært bidragsytere i å bevare en seriøs bransje med fokus på sikkerhet, vil det allikevel overraske meg stort å høre noen protestere på. Andre kunne sikkert vært nevnt.

I vårt lovverk brukes samlebegrepet løfteinnretninger. Dette begrepet omfatter heiser, rulletrapper/rullende fortau, løfteplattformer, trappeheiser, vareheiser, småvareheiser og løftebord.

At våre myndigheter, Direktoratet for byggkvalitet – DIBK, både har hatt fokus på og dedikert personer til området løfteinnretninger, har utvilsomt hatt betydning for sikkerheten. Det ligger i sakens natur at det fra tid til annen kan oppstå uenighet mellom myndighet og andre bransjeaktører. Slik også i vår bransje men etter vår oppfatning er det riktig å oppsummere at direktoratet hittil har gitt fornuftige rammer. At

de har opprettet nasjonalt installasjonsregister for løfteinnretninger – NIREG - er et svært viktig bidrag. Uten et register er det også umulig å følge opp om det blir utført periodiske sikkerhetskontroller. Skryt til direktoratet for at de tok dette grepet etter å ha sett hvilke erfaringer man gjorde seg blant annet i Sverige.

Vi håper virkelig DIBK vil fortsette å ha fokus på at løfteinnretningene i Norge skal være sikre å bruke også i fremtiden. Både ved relevante forskrifter, krav om periodiske sik-

kerhetskontroller og krav til kompetanse for både sikkerhetskontrollorganene og den enkelte kontrollør. Dette er typiske forhold som vil settes under press i en konkurranse situasjon og som utvilsomt har betydning for kvaliteten på sikkerhetskontrollene. Vi har tillit til at direktoratet både ønsker og evner å opprettholde disse kvalifikasjonskravene på en tilfredsstillende måte. Det vil også måtte bety oppfølging og tilsyn av at de forskjellige aktørene involvert i sikkerhetskontroll etterlever regelverket som gjelder.

Heis av eldre årgang kjørte forbi øverste etasje. Treverk for justering av avstand mellom motvekt og buffer forskjøv seg og buffer ble skjøvet ut av posisjon. Heisstol traff sjakttak. To passasjerer i heisstol under sammenstøtet, eventuelt skadeomfang ukjent.

Deformert skivedeksel på stoltak etter sammenstøtet

Tilrettelegging for at nye aktører skal slippe bryderiet det er å bruke kompetente folk må ikke komme foran målet om sikre heiser i Norge!

Når det gjelder kvalifikasjonskrav til firmaene, og fagarbeideren, er det *Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap* – DSB- som er myndighetsorgan. At også disse kravene utfordres fra tid til annen er sannsynligvis vel kjent for Heismontørens lesere. «Forskrift om elektroforetak og kvalifikasjonskrav for arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr» (FEK), og «elvirksomhetsregisteret» er uansett relevant å nevne i denne sammenhengen.

Uten noen form for beskjedenhets har nok også heiskontrollen spilt en viktig rolle når det gjelder sikkerheten ved norske løfteinnretninger. Hvis man ser litt stort sett på det har situasjonen i flere tiår vært at

Oslo Heiskontroll har utført de periodiske sikkerhetskontrollene i Oslo og vi i Norsk Heiskontroll i resten av de norske kommunene. En situasjon vi tror har fungert tilfredsstillende for alle parter. I globaliseringens ånd er dog konkurranse og fjerning av handelshindringer standard medisin. I mange tilfeller uavhengig av hva den enkelte medlemsstat måtte ønske eller finne fornuftig. Situasjonen for heiskontroll i Norge er nå utfordret, vi ser andre aktører som ønsker å etablere seg i dette markedet.

Så gjenstår det å se hvordan konkurransesituasjonen utvikler seg over tid. Vi mener at ingen er tjent med et «race to the bottom» hvor kvalitet og mulighet for å utføre en seriøs kontroll forhindres av aktører med lavest mulig pris og kortsiktig profitt som viktigste ambisjon. Norsk Heiskontroll er beredt til å møte

konkurransen som måtte komme men vår integritet og ikke minst målet om sikre løfteinnretninger er for oss viktigere enn å vinne enhver kontrakt. De store tallene forteller at norske løfteinnretninger er sikre. Allikevel, en ulykke er en for mye. Et liv, en fot eller uførhet. En barnefinger eller en barnehånd. Hver og en er en for mye.

Det aller viktigste i ulykkesarbeidet er selvfølgelig forebygging, altså å tilstrebe at ulykkene ikke skjer. Hvis Norsk Heiskontroll skulle hatt en våt drøm, måtte det være null ulykker og hendelser med løfteinnretninger i Norge. Så må vi nok innse at denne visjonen er vanskelig å oppnå. Det vil også i fremtiden dessverre oppstå hendelser og ulykker i Norge hvor løfteinnretninger er involvert.

SIKRE LØFTEINNRETNINGER – HVEM HAR ANSVARET?

Og hva betyr egentlig «sikker»? Det finnes det nok flere oppfatninger om. En definisjon kan være at en løfteinnretning som oppfyller alle relevante krav som stilles til den er så sikker som samfunnet forventer at den skal være.

Norsk Heiskontroll bruker store ressurser på aktiv deltagelse innen nasjonal og internasjonal standardisering. Dette blant annet fordi vi ønsker å ha en stemme i hva sikre løfteinnretninger skal bety. Selv om man sikkert kan diskutere enkeltmomenter er vår opplevelse at når EU-standarder (de harmoniserte sikkerhetsstandardene) revideres, er det med genuint mål om å øke sikkerhetsnivået.

Av samme grunn kan det også oppstå et noe forskjellig sikkerhetsnivå på nye og eldre løfteinnretninger.

For all del – ingen må føle seg skremt fra å kjøre en gammel heis men generelt er det mere innebygget sikkerhet i nyere heiser. Et enkelt eksempel er at en heis med stoldør (kupedør) er sikrere enn en uten.

I en 20 års tid har DIBK (tidligere BE) utgitt såkalte HO-meldinger for løfteinnretninger. Det har her blitt stilt krav og gitt veiledning for oppgradering av en del sikkerhetsmessige forhold.

Hensikten er selvfølgelig at også de noe eldre løfteinnretningene skal ha et tilfredsstillende sikkerhetsnivå. Standarden NS 3808, som er på høring i disse dager, vil erstatte disse HO-meldingene.

Før en løfteinnretning settes i drift første gang er det produsents/instaljørers ansvar at den oppfyller kravene som stilles til den. Altså at den er sikker i denne konteksten. Fordi en løfteinnretning integreres i et bygg, vil det selvfølgelig også kunne være andre forhold som har betydning.

I byggt teknisk forskrift til plan- og bygningsloven, § 16-1, 2b, står følgende:

«Eier av løfteinnretning er ansvarlig for at løfteinnretning som er i bruk, er sikkerhetsmessig forsvarlig og at det utføres vedlikehold og ettersyn med denne.»

Så fort løfteinnretningen er satt i drift vil altså eier være den som bærer ansvaret.

Jeg skal ikke gå inn på juridiske betraktninger men en eier som oppfyller sine plikter i forhold til ettersyn og periodisk sikkerhetskontroll, samt tar på alvor signalene fra disse profesjonelle aktørene, vil

nok ved en hendelse ha bedre kort på hånden enn en eier som opptrer annerledes.

Av dette følger at både sikkerhetskontrollorganene og ettersynsfirmene («heisfirmaene») må være seg sitt ansvar bevisst. Viktigheten av kvalifiserte fagarbeidere med riktig trening og kjennskap til produkt må ikke undervurderes. Riktig vedlikehold er essensielt for å bevare sikkerhetsnivå. Det er heismontøren som hver dag er ute og ser til heisenes tilstand og som dermed er nærmest til å avdekke og enten utbedre risikoforhold eller avgjøre om en heis bør settes ut av drift til utbedring kan skje. Dette kan nok føles som et stort ansvar, i mange tilfeller er det sikkert fornuftig å søke støtte i firmaet man representerer. Tilsvarende for de andre typer løfteinnretninger.

Ansvaret for at det blir utført hensiktsmessig vedlikehold og ettersyn samt periodisk sikkerhetskontroll minst hvert annet år er eiers.

HVA NÅR ULYKKEN FØRST ER UTE?

Byggt teknisk forskrift til plan- og bygningsloven, § 16-1, 1b: «Løfteinnretning skal ikke tas i bruk etter ulykke, ombygging eller flytting før sikkerhetskontrollorgan har foretatt kontroll og kommunen har gitt driftstillatelse.»

Dette betyr at etter enhver ulykke med en løfteinnretning skal løfteinnretningen holdes avstengt og det skal foretas en kontroll av et sikkerhetskontrollorgan. Ansvar for at dette utføres tilligger eier men andre aktører i bransjen bør også ha nødvendig kunnskap til å kunne hjelpe eier/kunde å opptre korrekt. Skal disse kontrollene ha verdi, kan

det ikke utføres reparasjoner eller utbedringer før kontrollen har funnet sted eller det eventuelt har vært en dialog med sikkerhetskontrollorganet. Evakuering av eventuelle innestengte personer eller forhindring av nye farlige situasjoner er selvfølgelig unntatt fra dette.

Ulykke er i Byggt teknisk forskrift til plan- og bygningsloven, § 16-1, 1b definert slik:

«Med ulykke menes hendelse som har medført dødsfall, personskade og/eller større materiell skade på løfteinnretning eller bygning. Med personskade menes skade som krever medisinsk behandling.»

Legg merke til at det ikke nødvendigvis behøver å være personer involvert før det stilles krav om kontroll.

Avhengig av ulykkens art tar også politiet og arbeidstilsynet initiativ i noen av ulykkene som skjer med løfteinnretninger. Politiet ofte ved alvorlige personskade, arbeidstilsynet hvis det kan defineres som arbeidsulykke.

Spesielt politiet ber i slike saker om kopi av våre rapporter til bruk i sitt arbeid.

HVORDAN KAN VI LÆRE AV ULYKKENE SOM SKJER?

Som et tillegg til NIREG er det også etablert et register for ulykker med løfteinnretninger.

Dette registeret bygger på en nordisk standard, NS-INSTA 500-1 for spesielt interesserte, utarbeidet nettopp for dette formålet.

Konseptet bygger kort fortalt på at tabeller kategoriserer alt fra type løfteinnretning til ulykkens årsak

Accident recording template		
System columns	Column values	Remarks
Column 600:	ID no Accident Report	
Column 601: Date of accident (yyyy-mm-dd)	2016.02.23	
Column 602: Location	NO	
Column 603: Type of machinery	01. Escalator indoor	
Column 604: Dangerous accident	07. Broken/missing parts of the step/pallet surface	
Column 605: Function performed	03. Transporting persons	
Column 606: Cause of accident	07. Broken/missing parts of the step/pallet surface	
Column 607: Primary machinery part	02. Gap between two steps/pallets part	
Column 608: Type of injury	13. Dangerous accident, no injury	
Column 609: Severity of injury	06. Material damage	Boot damaged
Column 610: Id of persons involved	04. Age <12	
Column 611: Attached file	None	
Column 612: Location coordinates	None	
Column 613: EN 115-2 classification	Not considered	
Column 614: Hyperlink	None	
Column 615: Year of construction	1991	
Accident recorded by:	Name/institution: Thomas Heltorp, Norsk Heiskontroll (Norwegian Lift Inspection)	Sign: THE
Accident report verified by:	Name/institution: Same	Sign: THE
Report registered in the system by:	Name/institution: Same	Sign: THE

og konsekvens. Ingen saftige og blodige detaljer men en ensartet form å registrere på som er velegnet for å bygge statistikk og å se tren-der. Registeret er foreløpig for ungt til at datamaterialet gir nødvendig signifikans, på sikt vil det kunne bli et godt verktøy for å vurdere hvor det skal settes inn tiltak for å oppnå akseptabelt sikkerhetsnivå.

Både standarden i seg selv og denne måten å registrere ulykker på nasjo-nalt er ganske unik.

Når et sikkerhetskontrollorgan har utført kontroll etter ulykke, er det forpliktet til å registrere ulykken i registeret. Kun direktoratet har til-gang til hele registeret - det er altså ikke mulig for andre enn de

involverte aktørene i hver enkelt sak å få ut informasjon. Opplysninger som kan identifisere personer registreres ikke overhodet.

Også andre europeiske land/fora samler data og erfaringene benyttes bl.a. som bakgrunnsmateriale når sikkerhetsstandardene skal revide-res. Over et eksempel på en ulykke rapportert i standardformatet i DIBKs ulykkesregister.

ANTALL ULYKKER MED LØFTEINNRETNINGER

Antall registrerte ulykker varierer noe tilfeldig fra år til år. Med ulyk-ker menes som tidligere definert rapporterte «hendelser som har medført dødsfall, personskade og/ eller større materiell skade på løfteinnretning eller bygning.» Jeg presiserer at vi snakker om løfteinn-retninger i drift. Hendelser/ulykker som skjer i forbindelse med f.eks. montasje eller rivning er per defini-sjon arbeidsulykker og håndteres av arbeidstilsynet.

Hittil i år har vi registrert 10 ulykker mens antallet vi registrerte for hele 2015 var 11. Oslo Heiskontroll opply-ser at de registrerte 3 ulykker i 2015 og ingen hittil i år.

Under er det gjengitt en samlet fordeling av disse ulykkene. Person-skade betyr at medisinsk undersøkelse/behandling var nødvendig, det er ikke foretatt gradering av alvorlighet eller hvor vidt skaden er reversibel eller ikke. Dødsfall som følge av ulykke med løfteinnretning er det heldigvis flere år siden vi har registrert.

Selv om en ulykke er en for mye, er våre tall små når det gjelder å lage sikker statistikk.

		Heis	Rulletrapp/rullende fortau	Andre løfteinnretninger
2016	m/personskade:	5	3	-
	u/personskade:	-	2	-
2015	m/personskade:	3	6	1
	u/personskade:	1	2	1

Allikevel ser vi i materialet vi har at rulletrapper og barnehender i heis-dører går igjen.

RULLETRAPPER

Vi har ingen grunn til å mene at norske rulletrapper er i dårlig forfatning.

Veldig ofte kan man med et litt ut-videt begrep konkludere at ulykken skyldtes misbruk eller i det minste feil bruk av rulletrappen og igjen er det en andel rene fallulykker.

En rulletrapp er en maskin som har deler i relativ bevegelse til omgivel-sene. Lar man barn bruke den som leketøy kan det oppstå farlige situa-sjoner. Ustø mennesker i en rulle-trapp, enten ustøheten skyldes et langt liv eller høyt væskeinntak på flyreisen, kan føre til fall og farlige situasjoner. Barnevogner, rullatorer og bagasjetraller hører ikke hjemme i en rulletrapp.

Vi tror flere av disse ulykkene kunne vært unngått ved bedre informa-sjon og veiledning der rulletrappene finnes. Herunder god skilting til heis og veiledning om at heisen er det hensiktsmessige og sikre transport-middelet for noen grupper.

BARNEHENDER I HEISDØRER

Når vi deler opp dette igjen ser vi at glassdører peker seg ut. Barn er nysgjerrige. Og det er klart at noe

som beveger seg på andre siden av en glassrute er spennende. Uavhen-gig av om barnet står på gulvet på etasjenivå eller inne i heisstolen, er selve glassflaten et naturlig sted å legge hendene på for å komme nærmest mulig. Når dørene så åpner bidrar glassets friksjon til å presse barnehånden inn mellom dørblad og karm. Skades ikke hånden da gjør den ofte det når døren lukker igjen eller noen forsøker å dra hånden ut i panikk. Joda, glass i heisdører kan være fint. Det er også tillatt å benytte, ingen overprøving av det. Allikevel – selv om alle funksjoner, klaringer og andre krav er oppfylt kan det kanskje hende gjennomsik-tige glassdører ikke er det mest for-nuftige overalt? Jeg tror mange både arkitekter og heiseiere ville fått like vondt innvendig som jeg får når jeg hører om disse ulykkene. Kanskje kunne bransjen ta et ansvar for å

informere om dette, og da aller helst på et tidspunkt i prosjektet hvor ting lettere kan endres? Frosting av glass, foliering eller lignende kan være et hensiktsmessig virkemiddel. Er glasset ugjennomsiktig i barne-høyde er det langt mindre spen-nende. Dette er også fullt mulig å innføre på eksisterende glassdører.

MØRKETALL

Av åpenbare grunner er det vanske-lig å ha statistikk på mørketall. At det skjer ulykker som ikke rappor-teres vet vi. Noen ganger kanskje på grunn av uvitenhet, andre ganger fordi man vil unngå uønsket publi-sitet. Vi har nok mer enn gang hørt om personer som har fått en blomst og et gavekort på kjøpesenteret med forventning om at saken dermed er lukket.

Hovedhensikten med å rappor-tere ulykker er mål om å forhindre at den skal skje igjen. Enten med samme løfteinnretning eller andre. Hvis noen henvender seg til oss med et ønske om anonymitet, respekte-rer vi det. Så må vi i hver enkelt sak vurdere hvilke muligheter vi har for å bidra til at den behandles korrekt videre.

Vi tror flere av disse ulykkene kunne vært unngått ved bedre informasjon og veiledning der rulletrappene finnes.

ULYKKER 2015 NHK

• JUNI 2015 Personheis

Hendelsen skjedde i juni mens vi fikk ikke melding/foretok kontroll før i august. Heisen har iflg. avdelingsleder på plassen hatt flere driftsstopp. I juni hadde den en «bråstopp» som medførte at to passasjerer (personale) fikk skader/vondt i rygg og nakke og påfølgende arbeidsfravær. Følgende ble observert ved vår kontroll: - Høy temp i sjakttopp og i området ved apparatskap (store glassfelt). - Fire lodd, anslagsvis 80-100 kg fjernet fra motvekt og lagt på stol-tak. - Bæretau oversmurt? - Under kontrollen hadde heisen flere feil/nødstopp ved start fra etasjenivå. Vi stengte av heisen og forlangte at funksjonsfeil måtte utbedres før idriftsettelse. Tilbakemelding beskriver at lodd ble lagt tilbake i motvekt og lastkontroll sjekket/justert opp. To kontaktorer ble også byttet "for sikkerhets skyld".

• MAI 2015 Rulletrapp / Rullende fortau

Det som er blitt fortalt ved hendelsen var at barn lekte seg på/ved rullefortauet. Barnet har sannsynligvis hengt over håndløper og ved vendebuen ved drivstasjonen, blitt dratt inn mellom gulv og håndløper ved håndlistinnføring. Brannså i huden ved hoftepartiet. En ansatt så barnet og fikk dratt ungen ut av undersiden av vendebuen, rullefortauet var da fortsatt i drift. Fortauet ble så avstengt av en driftsoperatør og hendelsen ble loggført og beskjed videresendt til Heiskontrollen den 18/5-2015.

Det ble ikke oppdaget noe feil eller mangler ved sikkerhetskontrollen, annet enn at barn som bruker rullefortauet som lekeplass må unngås.

• MAI 2015 Rulletrapp / Rullende fortau

Eldre mann falt i rulletrapp. Uvisst hva som har skjedd, men det antas at han besvimte eller mistet balansen. Han gikk med krykker. Ble tatt vare på av ambulansepersonell og kjørt til sykehus. Lettere blødning fra bakhodet.

• MAI 2015 Rulletrapp / Rullende fortau

Senterleder fortalte at en dame, ca 60 år med heisklaustrofobi og dårlig til beins, så at begge trap-pene var i drift, og at den trappen som gikk opp var sperret med store gule platesperrer. Vedkommende

har erkjent at hun flyttet på sperringen og gikk da inn på den trappen som gikk opp. Da hun kom til toppen av trappen var drivstasjonsluken, trinnbeskyttelseplaten og apparatskapet tatt bort. Hun falt så ned i drivstasjonen og ble klemmt under trinnene. Trappen stoppet når venstre nedre trinnkjedekontakt løste ut pga. belastningen. Alle redningsetatene ble tilkalt og fikk til slutt kvinnen ut av trappa. Hun var alvorlig skadet.

Rulletrappen var under servicearbeid, montør ikke i området ved drivstasjon da ulykken inntraff

• APRIL 2015 Vareheis

Vareheis falt ned etter brudd på begge hoved kjedene. Ingen kom til skade. Sannsynlig årsak unøyaktig stopp kombinert med ikke fungerende grensebryter. Dette har ført til til X antall anslag mellom stolramme og maskinbjelke i sjakttopp, påfølgende tretthetsbrudd i bærekjeder?

• MARS 2015 Personheis

Mor med tvillinger på 2 år var på vei ut av heisen. Mor trillet barnevogn, barna gikk selv. Gutten ble stående igjen, og mor ser at heisdøren er i ferd med å lukkes. Gutten strekker frem hånden og får to fingre i klem i heisdøren. Døren går i lås, og kan ikke åpnes fra utsiden.

Barnet er alene på innsiden.

Mor fortviler over situasjonen, og forsøker å finne informasjon om hvor hun skal ringe. Ved hjelp av naboer blir både servicefirma og brannvesen kontaktet. Brannvesenet er først på stedet. De forsøker å åpne døren uten å lykkes, og velger å bende den opp ved hjelp av brekkjern.

Barnet kommer fri etter vel en halv time.

Styreleder kontakter familien samme kveld, og snakker med barnets mor. Mor forteller at barnet har det bra, og er i ferd med å sovne. Røde hovne fingre med det samme, men hevelsen gikk raskt ned, og barnet bruker begge hender som normalt etter kort

tid. Ingen tegn til smerter hos barnet om kvelden. Ser derfor ikke ut som om det foreligger personskade som følge av hendelsen.

• FEBRUAR 2015 Personheis

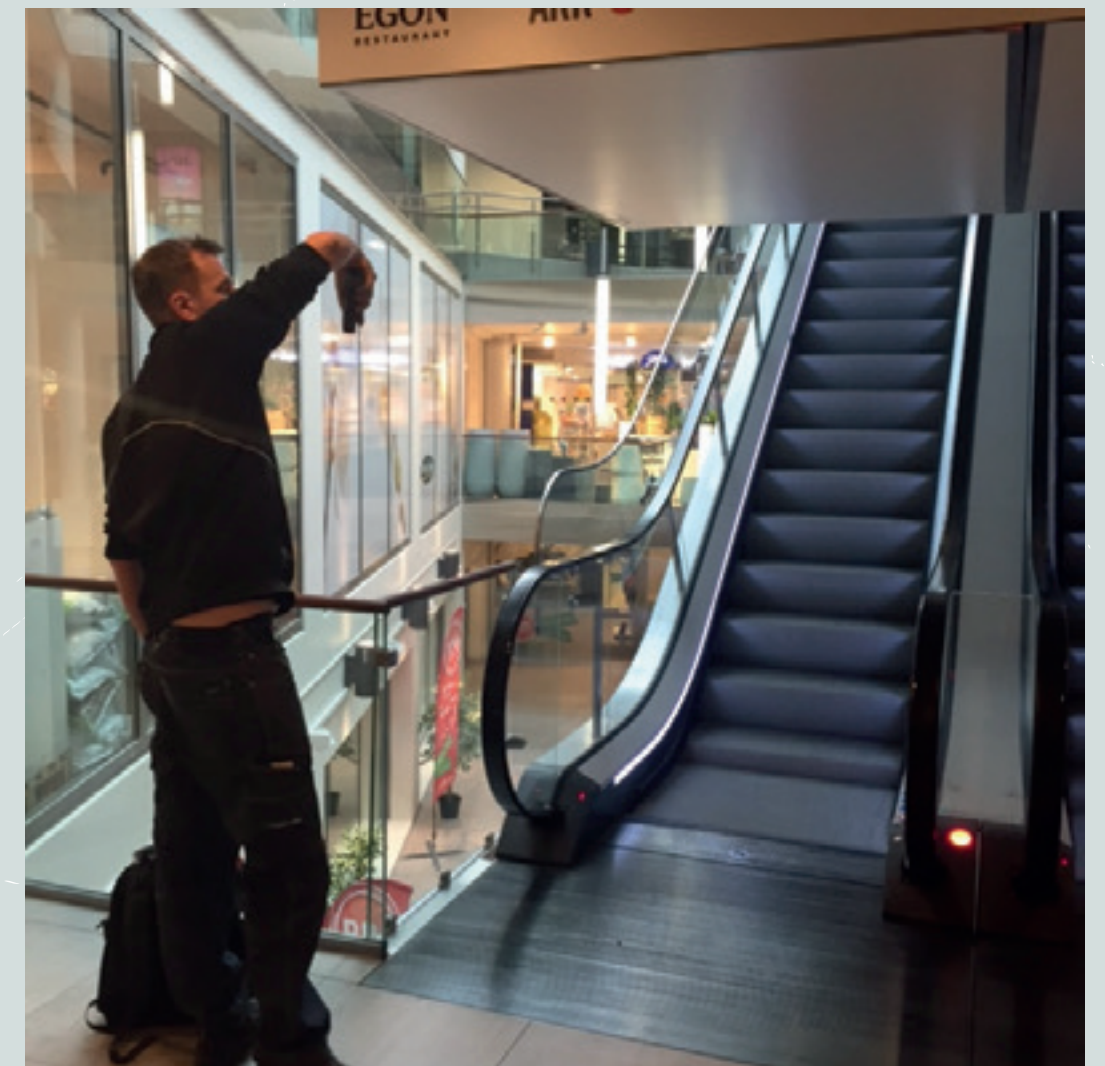
Rengjørings dame skulle ta heisen, døren lukket men heisen startet ikke. Hun fikk opp døren og på vei ut av heisen snublet hun og brakk armen.

• FEBRUAR 2015 Rulletrapp / Rullende fortau

Ung gutt, ca 5 år, sammen med mor og søsken. Gutten får gummistøvel i klem mellom trinn og balustradesokkelen/kam. Foten blir klemmt, vokter frigjør støvel/fot og gutten får foten sjekket på legevakten. Det blir i flg. mor konstatert at det ikke er noen brudd i foten.

• JANUAR 2015 Rulletrapp / Rullende fortau

Beskrivelse av ulykken er basert på opplysninger fra vitne (personale) og delvis overvåkningskamera. Gutten har i flg. vitnet stått på utside av rulletrappens høyreside på øvre plan. Gummistøvel på den ene foten har på et tidspunkt kommet i klem mellom rulletrappens håndlist og håndlistinnførings øvre del. Denne har blitt trukket inn i trappens håndlistinnføring uten at trappen stoppet. Gutten gjorde i flg. vitnet anskrik og publikum fikk stoppet rulletrapp ved hjelp av stoppknapp. Det tok anslagsvis 5 minutter på å frigjøre guttens fot fra rulletrappen. Skadeomfanget på gutten er ukjent.

Eldre kvinne med rullator
falt i rulletrapp som kjørte
nedover.

Kvinnen blødde kraftig,
videre skadeomfang ukjent.

ULYKKER I PERIODEN JULI 2015 – JULI 2016

• JULI 2016 Personheis

En unge hadde satt hånden fast mellom dørblad og smyg da den åpnet seg. Da vekter kom hadde ansatte og kunder fått løs hånden. Det ble lagt på ispose på hånden og da barnet hadde roet seg ned tok mor med seg barnet til legen etter anbefaling fra vekter, for sjekk av hånden.

• JUNI 2016 Rulletrapp/rullende fortau

Eldre dame på 83 år med rullator tar rulletrappen ned og faller i nederste del av trappen. Ingen vitner så akkurat hvordan det skjedde, men vekter som kom til stedet umiddelbart fikk inntrykk av at hun ikke var vant med å håndtere rullatoren og denne kan ha glidd av trinnet og forårsaket ubalanse/fall. Damen ble kraftig oppskrubbet og blødde mye. Vekter tilkalte ambulanse som tok henne med

• JUNI 2016 Vare- og personheis

To personer har entret heis i ukjent etasje. Om heis har hatt signal til øverste etasje er ukjent. Heis har kjørt til øverste etasje uten å ha klart innbremsing.

Motvektbuffer med avstandsklosser skadet/bøyd unna. Oljekopper på stoltak knust. Deksel over taus- kiver på stoltak deformert.

Det befant seg to personer i heisstol under hendelsen.

I følge informasjonen vi fikk under kontrollen ble disse undersøkt og tatt hånd om av medisinsk personell på sykehuset. Eventuelt skadeomfang ukjent for oss

• APRIL 2016 Personheis

Mor og barn tar heisen ned, hvor barnet går bort til innerdøren på den andre siden av heisen, for å se ut av heisen når denne går ned. Barnet støtter seg med hendene på glasset på innerdøren og da heisen stopper, og for å åpne dørene blir barnets høyre hånd/fingre dratt med i mellom dørkarmen i heisstolen og stoldøren. Barnets mor oppfatter hendelsen raskt og trykker febrilsk på tablåets knapper men så lenge fotocellen er brutt ville dørene ikke lukke igjen. En annen person kommer tilstede og

fikk presset innerdøren vekk fra karmen, og barnet kunne få fingrene løs igjen. Vet ikke om noen skader på barnet, annet enn at det var små hudrester som lå igjen på stolkarm. Hendelsen er overvåket via kamera inne i heisstolen.

• APRIL 2016 Rulletrapp/rullende fortau

Bilder fra overvåkingskamra viser at skrå deksel nede på balustraden løsnet under bruk av en trappevaskemaskin. Operatøren av maskinen prøvde å sette deksel på plass igjen, men det har antagelig ikke blitt skikkelig festet i festeklipsene. Det har resultert i at deksel har fått en glipe ut over trinnene. En jente på ca. 8-9 år tok rulletrappen ned sammen med sin far. Hun sto helt inntil balustraden og holdt seg i håndlist. Ved passering av dekselet hektet skoen seg fast, og dekselet ble revet opp. Faren til jenten klarte å løse skoen ved å dra i dekselet. Jenten fikk skader nede på foten.

• APRIL 2016 Personheis

Mor med barn på 4 år var på vei inn i heisen. Det var ingen tilstede som kunne verifisere hendelsen.

Ble informert om at barn på fire år får skade på finger/hånd når dører lukker seg. Mor og barn ble

Deksel på balustradesokkel var løst og noe ute av posisjon. Ung jentes sko hektet og rev opp dekselet. Skader på fot.

Sko ble fastklemt mellom to rulle-trapptrinn og fulgte med inn i kamplate ved avstigning. Ingen personskade.

av senterledelsen sendt til legesenter for sjekk av barnets finger. Heisen er utstyrt med fotocellelist som virker riktig.

Har ikke fått tilbakemelding om skadeomfang etter hendelsen.

• APRIL 2016 Personheis

Stoldør startet lukkebevegelse når vedkommende var på vei mot heisdør. På grunn av dennes lukke- hastighet og treghet for å stoppe, har døren truffet vedkommende i armen. Ingen feil som vurderes å ha medvirket funnet.

• MARS 2016 Rulletrapp/rullende fortau

Overvåkingsvideo viser at et 4-årig barn går/løper alene i båndets kjøreretning (oppover). Etter ankomst oppe snur barnet og løper mot kjøreretningen tilbake inn på det rullende fortauet. Barnet snubler umiddelbart, faller og skader hånden når denne treffer kamplate.

• FEBRUAR 2016 Rulletrapp/rullende fortau

En gummistøvel på en barnefot ble klemt mellom 2 trinn, som førte til at tuppen på støvelen ble klipt. Ingen personskade. Trappen ble kontrollert av oss i etterkant, vi fant ett ødelagt trinn. Vi er ikke sikre på om dette er årsaken til hendelsen.

Bak denne døren finnes en sjakt hvor det var satt inn et saksebord. Døren hadde verken lås eller kontakter som sikret at saksebordet ikke kunne kjøres vekk hvis døren var åpen. Intet sjaktlys. Person åpnet døren for å gå inn på saksebordet men det befant seg i etasjen under. Personen falt dermed omtrent 2,5 meter med påfølgende personskader.

• DESEMBER 2015 Rulletrapp/rullende fortau

Gutt har fått støvel i klem mellom trinn og front på neste trinn i oppover retning. Støvel fulgte med opp til den løste ut nødstoppp på kamplate.

• OKTOBER 2015 Anne type løfteinnretning

Løftebord/saksebord kun varetransport. Person ansatt på plassen åpnet øverste etasjedør og entret sjakten. Løftebordet sto i nederste stopp, personen falt ca. 2,5 meter. Fraktet til sykehus, skadeomfang ukjent for oss. Øverste sjaktdør manglet lås og kontakter, døren kunne dermed åpnes selv om løftebordet befant seg i nederste etasje. Intet lys i sjakt antas også å kunne være medvirkende. Løfteinnretningen kan ikke settes i drift før det er etablert tilfredsstillende dører med lås og kontakter. Det antas nødvendig å også gjøre andre sikkerhetsmessige oppgraderinger.

HMS PÅ BYGGEPLASSEN

ENKELTE BYGGEPLASSER KAN VÆRE SOM EN TIDSREISE TILBAKE I TID. DÅRLIGE SPISE, SKIFTE OG SANITÆRFORHOLD, MANGELFULLE AVSPERRINGER, DÅRLIGE STILLASER OG ROT ER TING SOM KAN MØTE MONTØREN.

TOR-ERIK LUNDBERG

VERNEOMBUD I BRANSJEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Vi tar her for oss noen av utfordringene vi møter på en byggeplass.

Kanskje var ting i orden da arbeidslederen var og sjekket før oppstart, men forholdene kan endre seg fra dag til dag. Da er det viktig å si i fra for å få utbedret manglene. Arbeidstakeren plikter i følge Arbeidsmiljøloven å avbryte arbeidet dersom han/hun mener at det ikke kan fortsette uten å medføre fare for liv eller helse. Verneombudet, som har rett til å stanse farlig arbeid, må da kontaktes.

Et eksempel på hvordan spise og skifterom IKKE skal være

En god sjaktavsperring

SPISE OG SKIFTEROM

Godtar du dårlige spise og skifteforhold, så setter du også standarden for kollegaene dine. Montørenes arbeidsplass er alltid midlertidig. Bedriften skal ikke av den grunn unnlate å ordne ordentlig spise, skifte og sanitærforhold på byggeplassen eller på annen måte kjøpe seg fri. Både overenskomsten §13 og Arbeidsplassforskriften, kapitel 3, setter krav til spiserom.

Er dette et sertifisert oppheng?

AVSPERRINGER OG REKKVERK

Det er mange oppfinnsomme varianter av avsperring foran sjaktåpningene. Forskriften sier at rekkverk skal være minimum 1 meter høyt. Mange bedrifter har satt egne strengere regler enn forskriften setter til høyde for rekkverk. Da skal dette følges.

KONTROLL AV TALJER OG LØFTEPUNKT

Alle løfteredskap og løftepunkt skal sertifiseres av sakkyndig kontroll hver 12 måned.

De som sertifisere utstyret skal være sertifisert av et sertifiseringsorgan som er utpekt av Arbeidstilsynet. Se Forskrift om administrative ordninger kapitel 7. Er du i tvil om firmaet er godkjent for sertifisering, sjekk nettsiden www.sert555.no.

Hadde du jobbet på dette stillaset?

STIGER OG STILLASER

Stiger skal kun benyttes til adkomst, og skal ikke benyttes som arbeidsplattform. Stiger skal stå stødig, og slik at du hele tiden har et sikkert grep. Stigen skal rage minst 1 meter over adkomstnivået.

Stillas skal være merket med et lett synlig skilt som viser om stillaset er trygt å bruke, og ha en sikker adkomst. Brukere av stillas skal ha opplæring i bruk av det aktuelle stillaset.

Dersom du skal arbeide med monter, demontering, endring og kontroll av systemstillaser og rullestillas med øverste stillasgulv fra to meter i standardoppstilling er det krav til opplæring. Se Forskrift om utførelse av arbeid, kapitel 17.

BELYSNING

Lys er dessverre en utfordring på flere byggeplasser, men god belysning er viktig for å forebygge ulykker. Arbeidsplassforskriften, kapitel 2, stiller krav til at arbeidslokaler og arbeidsplasser skal være utformet og innredet slik at de enkelte arbeidsplasser får tilfredsstillende belysning.

TEMPERATUR

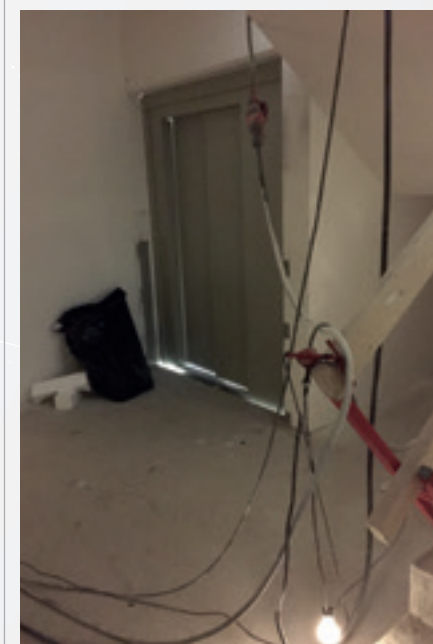
Vinterstid og kulde kan by på utfordringer på byggeplassen. Opplevelsen av kulde avhenger av både temperatur, vind og fuktighet. Arbeidsmiljøloven gir ingen øvre eller nedre temperaturgrenser. Men verneombudet kan avbryte arbeidet dersom det menes at temperaturen innebærer umiddelbar risiko for sikkerhet og helse. Dersom normalt

varmt tøy ikke gir tilstrekkelig vern mot kulden, må arbeidsgiveren stille nødvendig ekstra bekledning til disposisjon. Slik bekledning regnes som personlig verneutstyr, og skal bekostes av arbeidsgiveren. Les mer på arbeidstilsynet.no

BRUK AV ANKERSKINNER

Det er utrolig at vi i 2016 i de fleste tilfeller står og borrar opp festjern. Dette istedenfor at det støpes inn ankerskinner i nye sjakter. Her burde det vært en bransjestandard.

Det er påvist at vibrasjonsskader er farlig. Forskrift om tiltaks- og grenseverdier setter øvre grense for hvor lenge man for eksempel kan bruke en slagdrill før tiltak skal iverksettes. Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning, kapitel 10, sier det skal iverksettes tiltak for å fjerne eller motvirke risikofaktorer.

Dårlig lys og rot på byggeplassen

PLANLEGGING AV ARBEIDET

ULYKKER KAN FOREBYGGES VED AT MAN FØRST OG FREMST HAR GOD OPPLÆRING OG VED AT MAN PLANLEGGER DEN ARBEIDSOPPGAVEN SOM SKAL GJØRES.

ARKIV

TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Da er det viktig å se for seg hvilke farer som kan oppstå og hvilke tiltak man kan gjør for å forhindre en ulykke.

SIKKER JOBBANALYSE OG RISIKOVURDERING

Det første Arbeidstilsynet spør etter når det har skjedd en ulykke er om det er foretatt en risikovurdering og en sikker jobbanalyse (SJA). Både Arbeidsmiljøloven og FSE-forskriften setter krav til at arbeidet er planlagt og risikovurdert før arbeidet påbegynnes. Det er først og fremst forebygging av ulykker som er den viktigste grunnen til at man fyller ut en SJA.

Det å fylle ut en SJA kan fort oppfattes som enda et dokument for tilfredsstille systemet. Det å sette seg ned å planlegge arbeidsoppgaven samtidig som den skrives den ned på et ark kan være nyttig for å forutse farer og dermed forebygge ulykker. Ved at man planlegger jobben på forhånd og har med riktig utstyr og verktøy, unngår man stress og får en bedre arbeidshverdag. En god fagmann planlegger jobben for å sikre seg selv, sin kollega og tredje person.

NÅR BØR MAN HA EN SJA?

Allerede på vei til arbeidsstedet begynner montøren å tenke igjen om jobben som skal gjøres. Mange arbeidsoppgaver har faste rutiner basert på prosedyrer og fagkunnskap slik som service og feilsøking. Derfor behøves det kanskje ikke i mange tilfeller å utarbeides en egen skriftlig sikkerjobbanalyse ved slike type jobber. Forskrift om sikkerhet ved arbeid i og drift av elektrisk anlegg (FSE) legges til grunn for valg av arbeidsmetode.

Eksempel på jobber hvor det i de fleste tilfeller vil kreves en SJA er moderniseringsjobber, bytte av frekvensomformer, skive og wire-skift, pakningskift og andre større og tyngre jobber. Noen av disse jobbene vil også være dekket av at det finnes instruks og prosedyrer i bedriften, men ingen heisanlegg er likt og det vil alltid være spesielle hensyn å ta for blant annet å sikre tredje person på stedet. Nymontasje er ofte dekket av heisbedriftens montasjeunderlag, men også her kan det i tillegg være behov for en SJA.

Planlegging av arbeidet er viktig for å forebygge ulykker

Noen jobber kan være større og mer kompliserte, da bør det vurderes om jobben skal prosjekteres og beregnes først. Planlegging av arbeidet er bedriftenes ansvar og montøren har medvirkningsplikt.

INSTRUKSER OG PROSEDYRER

En prosedyre er en fremgangsmåte utarbeidet for hvordan jobben kan gjøres trinn for trinn, mens en instruks er det samme som en ordre. Hvis det skal utføres arbeid som kan innebære særlig fare, skal det i følge Arbeidsmiljøloven, utarbeides en skriftlig instruks om hvordan arbeidet skal utføres og hvilke sikkerhetstiltak som skal iverksettes.

Det er nyttig at det ved enkelte arbeidsoppgaver er utarbeidet egne prosedyrer og instruks på hvordan en jobb skal utføres. På den måten slipper vi å stå i hver vår sjakt å finne på hver vår måte å utføre jobben på. En prosedyre og/eller en instruks bør være levende slik at den kan

endres når man finner en bedre og tryggere måte å gjøre jobben på ut i fra erfaring og tilbakemeldinger fra montørene.

Det er viktig at vi ikke har prosedyrer på hver minste ting vi skal gjøre. Dette vil ødelegge vår måte å tenke selvstendig og ta egne avgjørelser basert på den erfaring og opplæring vi har. Det er til slutt montøren som er på stedet som ser løsningene og farene best.

TILTAK FØR VERNEUTSTYR

Bruk av verneutstyr forebygger skader og ulykker. Kontrastene tilbake for noen tiårsiden hvor verneutstyr var en mangelvare, til i dag hvor det er en selvfølge, er stor. I følge Arbeidsmiljøloven skal personlig verneutstyr (PVU) benyttes når det på en annen måte ikke kan oppnås tilstrekkelig vern. Dette innebærer at man for eksempel ikke skal bruke fallsele som en erstatter for å gjøre andre tiltak som å montere

rekkeverk mot fallfare. Det vil allikevel i noen tilfeller være behov for dobbel sikring.

For at man ikke skal miste respekten for bruk av verneutstyr bør man heller ikke pålegges bruk av verneutstyr når det ikke foreligger noen risiko ved arbeidet. Verneutstyret må alltid være tilgjengelig slik at det kan benyttes ved behov ut fra montørens vurdering. Vernesko og arbeidstøy er verneutstyr som alltid skal benyttes. Hjelmer er en selvfølge på montasje. Bruk av hansker er et godt tiltak for å forhindre kuttskader.

OPPLÆRING

Kunnskap er viktig for å forebygge ulykker. Opplæringsplanen i heismontørfaget omfatter mye, og i løpet av læretiden får lærlingen kunnskap om forskjellige heistyper samt opplæring i bruk av forskjellig arbeidsutstyr og verktøy. Men helt utlært blir man aldri, vi møter stadig på nye heistyper. Kunnskap tilegner man seg ofte ved erfaringsutveksling ved å jobbe sammen med en annen montør som har gjort det før eller ved kurs.

Et økende antall typegodkjente fremmedfabrikat med særegne løsninger i serviceporteføljen kan være en utfordring. Her må det som et minimum gis en opplæring som gjør at montøren kan utføre jobben på en trygg og sikker måte. Det er også viktig å sette seg inn i heisens FDV dokumentasjon.

I Arbeidsmiljøloven står det at arbeidstaker skal få den opplæring, øvelse og instruksjon som er nødvendig for arbeidet. I tillegg finnes det en rekke lovpålagte kurs som FSE og varme arbeider.

BIG DATA

ER DET NOK DEBATT OM DEN DIGITALE VERDEN OG HVORDAN DATA OM OSS SAMLES INN, BRUKES OG VIDERESELGES? BIG DATA ER ET VIKTIG UTRYKK SOM HAR INN-VIRKNING PÅ DIN HVERDAG MED DIGITALE TJENESTER SOM FACEBOOK OG GOOGLE. INFORMASJON OM DIN AKTIVITET SAMLES I STORE DATALAGRE.

JOHNNY LEO JOHANSEN

JOHNNY LEO JOHANSEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Google og liknende samler data om hva du søker på. Denne dataen er også interessant for kommersielle aktører som ønsker å bruke din aktivitet i forskjellige sammenhenger. Data kan brukes til trendanalyser, statistikk og forskning for å se på samfunnsutvikling og endringer og for å gi deg målrettet reklame. Hvis du deler en sak om oppussing på Facebook, så vil det veldig sannsynlig dukke opp reklame for verktøy på andre steder du klikker innom.

En tjeneste på telefon, som «mest besøkte steder», er det nok kanskje ikke alle som er klar over. Tjenesten er kanskje tenkt for å gi deg treff for restauranter og liknende, hvor du kan dele med venner hvor du sjekker inn og hvilke steder du besøker. Dette generer også målrettet reklame, som også kan og komme i form av mail og på andre måter. Den digitale hverdagen endres raskt. Det kommer stadig nye tjenester.

MYNDIGHETENES DATAINNSAMLING

Det er ikke bare sosiale medier som har mye data om deg. Det er kanskje myndighetene som har mest. De har regler om at dataene bare skal brukes til det formålet de er samlet inn for, men som med alt annet kan data brukes og misbrukes.

Det er kanskje ikke så underlig at konspirasjonsteorier og former for paranoia har blitt utbredt blant enkelte. Edward Snowdens avsløring av USAs storstilte overvåkning av befolkningen har helt klart satt fart på debatten om overvåkningssamfunnet.

Det er påvist at kommuner og offentlige instanser ved deres netjtjenester har aktører som samler inn data om deg for din aktivitet på offentlige nettsteder og dette sees nå nærmere på.

HVA SLAGS REGELVERK?

Norge har Personopplysningsloven, og andre land har tilsvarende lovgivning. En sentral bestemmelse er: Personopplysninger kan bare behandles dersom den registrerte har samtykket (med noen få unntak). Aktører med netjtjenester og liknende sikrer seg samtykke ved at man må godta retningslinjer for å benytte seg av tjenesten. Ofte er disse så omfattende og formet på en slik måte at veldig få leser gjennom disse.

Samtidig kan datainnsamlere velge å etablere seg i land med svakt regelverk for å omgå regelverk eller reguleringer

DATA SOM LAGRES PÅ JOBBEN

Regelverket gjelder også på jobben. Bedriften har lov til å samle inn opplysninger, men bare så lenge datainnsamlingen har et klart definert formål. Personopplysninger skal ikke lagres lenger enn det som

er nødvendig for å gjennomføre formålet med behandlingen Ved tjenesteforbidlere for virksomhet som utleie og transport ligger det muligheter og økonomiske interesse både for bruker og tjenesteforbidler.

ALT I SKYENE

Trender nå er skytjenester hvor firmaer leier serverplass på udefi-

nert sted, derav begrepet sky. Her aktualiseres også sikkerhet og hvem som kan få, eller har tilgang til disse dataene. Har din bedrift virkelig full kontroll med at data ikke havner på avveie? Har klubben? Det blir stadig viktigere at klubben har en aktiv datatillitsvalgt som fører tilsyn med hvilke data som samles inn, og når de slettes.

Ytringsfrihet og pressefrihet blir og utfordret ved den digitale hverdagen.

Fortsetter neste side ►

SPORING

I mange tjenester på mobiltelefon og nettbrett kan man slå av sporing, selv om de ikke er så umiddelbart lett tilgjengelig. Når man oppdaterer programmer er det ofte at disse da stiller seg tilbake til opprinnelig innstilling som ofte er med sporing.

«Det er også mulig å hente ut Big Data fra treningsapplikasjoner som kan brukes for å tilpasse reklamekampanjer eller liknende.

Men applikasjoner og verktøy som brukes i jobbsammenhenger blir som regel oppdatert. Slike oppdateringer kan komme med endringer som endrer de sikkerhetsinnstillingene du har gjort på enheten din, for eksempel at sporing og sanntid blir slått på igjen..

SPORET UTEN Å VITE OM DET

Pokemon Go trenden som på kort tid fikk veldig mange bruker har kart og bruker GPS system. Tror du at disse dataene forsvinner når du avslutter spillet?

Pokemon Go kan også kobles med Google karttjenester, hvor man kan legge ut dagens runde med spillet og hvor man har vært. Dette kan bli interessante data for aktører å bruke i andre sammenhenger.

STADIG ENDRINGER I REGELVERKET

Det er stadig endringer i regelverket og nå skal du få varsling på nettsider når de innhenter data om deg selv om de færreste leser disse varslingsene. Det er og muligheter til å kreve at datainnsamlere sletter informasjon om deg og du har rett til å få innsyn i data som er samlet om deg.

SENSUR PÅ SOSIALE MEDIA

En sak som nå er blitt aktualisert ved Facebooks sensur av et historisk fotografi viser at retningslinjer ikke alltid fungerer helt etter hensikten. Facebook har retningslinjer om å blokkere pronografiske bilder.

I den aktuelle saken ble det lagt ut et av de mest berømte bildene fra Vietnamkrigen. Bildet viser ei lita jente som er brent av napalm og som løper skrikende mot fotografen. Bildet ble lagt ut på Facebook i sammenheng med en diskusjon om bilders kraft og viktighet.

Ble blokkert fordi det viste nakenhet

Debatt og engasjement har ført til endringer. Instagram endret ved en oppdatering retningslinjer for rettigheter til bilder som ble lagt ut på deres tjenester. Når det ble oppdaget førte dette til engasjement og flere la ut bare sorte bilder på Instagram.

Blant de som engasjerte seg var National Geographic, som var en av de som hadde flest følgere på tjenesten.

Dette førte frem og Instagram endret på retningslinjene, på lik måte som Facebook og har endret på sin praksis ved sensur av historiske bilder.

NETTET BLOKKERT

Det er flere eksempler på at i konfliktsituasjoner i samfunn, så har myndigheter slått av tjenester, også i tilfeller delvis satt stopper for hele internettet.

Innsamling av data, lagring og bruk av disse kan få nye roller ved samfunns og maktendringer.

Debatter om hvordan forholde seg til denne digitale hverdagen både privat og i jobbsammenhenger er stadig mer aktualisert.

KONTROLL OG OVERVÅKNING

VI OPPLEVER AT NY TEKNOLOGI GIR MULIGHETER FOR KONTROLL OG OVERVÅKING PÅ ARBEIDSPLASSENE. KAMERAOVERVÅKNING OG OVERVÅKNING AV MOBIL OG DATA MED INNSYN I E-POST OG ANNEN KOMMUNIKASJON.

JOHNNY LEO JOHANSEN

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Adgang og passeringkontroll, produksjonsutstyr som har logg for aktivitet, GPS sporing, tidsmålesystemer, kameraovervåkning og datalagring for produktivitets-statistikker er blitt dagligdags.

AVSKJED DØMT LOVLIG

I 2010 fikk Jørn-Roar Rollstad avskjed som søppelbilsjåfør fra Avfallsservice i Nord-Troms, fordi arbeidsgiveren mente han hadde tatt for lange pauser og skrevet overtid. Bedriftens dokumentasjon var data fra GPS-sporinga i flåtestyringssystemet. Rollstad gikk til sak mot ulovlig avskjed, blant annet fordi han mente at dette var ulovlig bruk av data fra flåtestyringssystemet.

Etter personopplysningsloven skal innsamlede data ikke brukes senere til formål som er uforenlig med det opprinnelige formålet med innsamlingen, uten at den registrerte samtykker. Det opprinnelige formålet med GPS Realtime Waste Management var administrasjon og drift av selskapets oppgaver, herunder utarbeidelse av nye arbeidsplaner, kartlegging av tidsforbruket på rutene og normering av denne.

Likevel fant Nord-Troms tingrett og lagmannsretten at avskjeden var lovlig. Rollstad og Fagforbundet anket så saken til Høyesterett. Høyesteretts dom er både skuffende og interessant.

HØYESTERETT

Høyesteretts lovforståelse innebærer en innstramning av det såkalte formålsbestemthetsprinsippet, og gjør det klart at gjenbruk av personopplysninger til nye uforenlige formål må være basert på samtykke fra den opplysningene gjelder. Videre var Høyesterett av den oppfatning at det var grunnlag for å bebreide ledelsen i Avfallsservice AS for bruken av opplysningene, og for ikke ha gjort grundigere undersøkelser – for eksempel ved å søke juridisk bistand.

Til tross for overtredelse av lovens bestemmelser, ble sjåføren ikke tilkjent erstatning. Høyesterett anså ikke overtredelsen som grov,

og hadde en viss forståelse for at arbeidsgiver trådte feil vedrørende anvendelse av reglene. Høyesterett fant at Avfallservices bruk av GPS-systemet til kontrollformål var i strid med personopplysningsloven, men sjåføren ble likevel ikke tilkjent erstatning.

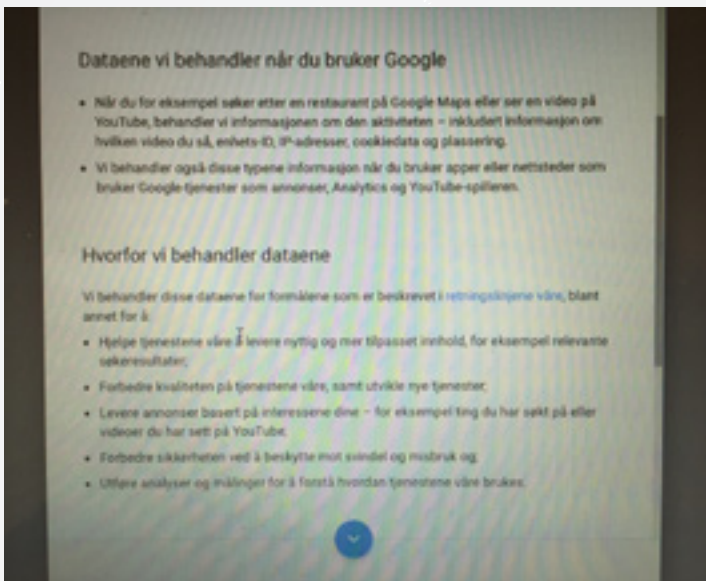
DATATILSYNET

Datatilsynet informerer om hvilke regler som gjelder for de ulike områdene for kontroll og overvåkning i arbeidsforhold:

GPS

Hvis GPS er installert ved for eksempel kjørebok er det i utgangspunktet ikke lov å benytte de elektroniske sporene til noe annet en den bruken den er beregnet til. For eksempel kan ikke arbeidsgiveren bruke opplysningene til å kontrollere om sjåførene velger den kjøreruta de har fått instruks om å velge eller sjekke om de tar lange pauser eller lignende.

Om arbeidsgiveren har adgang til å printe ut GPS-data, avhenger derfor av hva som er begrunnelsen for å bruke GPS, og hva de ansatte har

Skjermdump fra Google

fått beskjed om på forhånd.

Det er virksomheten selv som må gjøre vurderingen av hva som er nødvendig.

Når slike kontrolltiltak ønskes innført, skal de først drøftes med de tillitsvalgte og alle ansatte skal ha informasjon om tiltakene. I denne prosessen skal arbeidsgiveren presentere hvilke presist angitte formål som ligger til grunn for kontrolltiltakene. Dette vil være styrende for hva opplysningene kan brukes til i etterkant.

Kontrollen skal heller ikke være uforholdsmessig inngripende i de ansattes personvern.

SPORING AV MOBILTELEFON

Bruk av Mobil Device Management (tilgang og kontroll over ansattes jobbtelefon) er normalt tillatt for sikkerhetsformål. Sikring av mobiltelefonen i jobbsammenheng er viktig fordi mobiltelefoner ofte inneholder konfidensielle personopplysninger. Virksomheten er da pliktig for å sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet på mobiltelefonene, i følge personopplysningsloven § 13 og personopplysningsforskriften kapittel 2.

Det er derimot ikke tillatt å bruke mobilovervåking for å gjøre innsyn i e-post, spore arbeidstakeren, sjekke privat innhold eller liknende, dersom det gjøres av annet enn sikkerhetsgrunner, se blant annet personopplysningsforskriften § 9-2 siste ledd.

KAMERAOVERVÅKNING

For at en arbeidsgiver skal kunne kameraovervåke en arbeidsplass, må de generelle kravene til

kameraovervåking være oppfylt. I tillegg krever loven at det må foreligge et særskilt behov dersom man skal overvåke områder der bare de ansatte ferdes.

E-POST OG PRIVATE FILER

Arbeidsgiver kan, unntatt ved helt spesielle tilfeller, ikke gjøre innsyn i ansattes e-post eller private filer. Reglene gjelder tilsvarende for arbeidsgivers adgang til gjennom søking av og innsyn i arbeidstakers personlige område i virksomhetens datanettverk.

I tillegg gjelder de for andre elektroniske kommunikasjonsmedier eller elektronisk utstyr som arbeidsgiveren har stilt til disposisjon til bruk i arbeidet i virksomheten, for eksempel mobiltelefon eller PDA. Bestemmelsene gjelder for både nåværende og tidligere arbeidsgivere, eller andre aktører på veiene av arbeidsgiver. Reglene gjelder også innsyn i opplysninger som arbeidstakeren har slettet fra disse områdene, som finnes lagret på sikkerhetskopier eller lignende som arbeidsgiveren har tilgang til. Rekonstruert materiale omfattes også.

LOGGFØRING

Det er ikke lov å foreta kartlegging av enkeltpersoner for å avdekke bruk av datasystemer med brudd på retningslinjer. Da må dette gjøres på andre måter.

Arbeidsgiveren kan ikke uten videre kartlegge hvor mye tid hver enkelt

bruker på internett, eller hvilke sider som blir besøkt. Loggene kan for eksempel ikke benyttes til overvåking av de ansatte til bruk ved oppsigelser uten særskilt behandlingsgrunnlag.

Bruk av loggopplysningene til denne typen formål skal meldes til Datatilsynet.

Arbeidsgiver kan heller ikke bruke logger over aktivitet i interne saks-

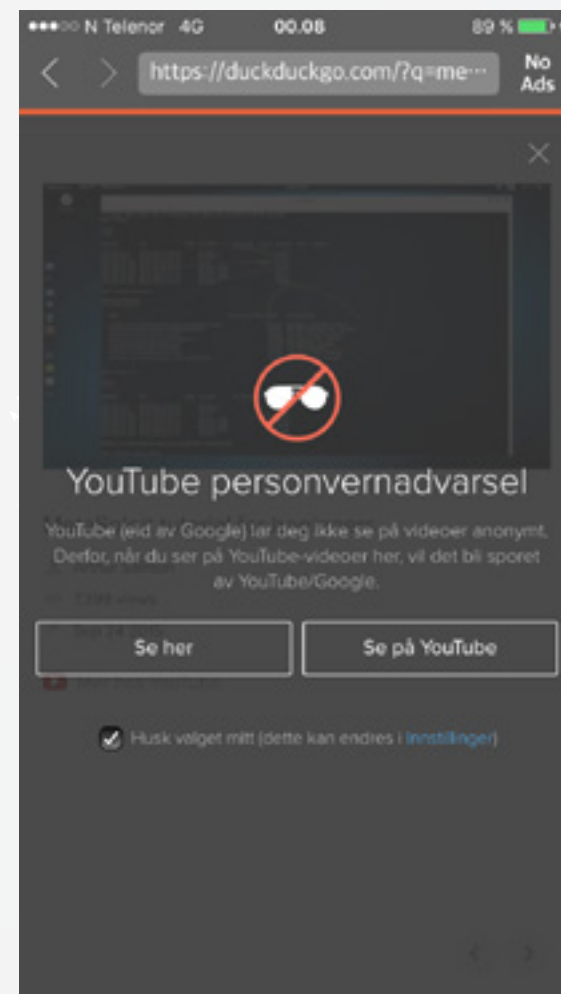
behandlersystemer til å overvåke de ansattes produksjonstakt.

VARSLING

Arbeidstakere kan varsle om kritikkverdige forhold uten å bli utsatt for gjengjeldelse. Arbeidsgiverne skal legge til rette for varsling.

SOX

Selskaper som er børsnotert i USA kan være omfattet av The Sarbanes-

Fra Youtube

Bruk av loggopplysningene til denne typen formål skal meldes til Datatilsynet.

Oxley Act of 2002 (SOX) som gir bestemmelser om dette.

Etter Datatilsynets vurdering favner varslingsreglene i arbeidsmiljøloven videre enn varslingbestemmelsene etter SOX. Dette innebærer at norske virksomheter har tilstrekkelig hjemmel i arbeidsmiljøloven § 3-6 til også å oppfylle disse kravene.

Det er likevel slik at eventuell utlevering av personopplysninger til USA må følge bestemmelsene om utlevering til utlandet i personopplysningsloven §§ 29 og 30. Om vilkårene er oppfylt vil måtte avgjøres konkret før en eventuell utlevering.

LOGGFØRING VED MANGE TING

Tingenes internett, det å koble ting till internett og AI kunstig intelligens, er på full fart inn for mange aktører. Datatilsynet og forbrukerombudet ser nå på brukeravtalen du gjør ved bruk av aktivitetsarmbånd som loggfører din aktivitet og som samler data som kan bli solgt videre til andre aktører som er interessert

i slik data for markedsføring eller annet.

Et Panopticon fengsel er et fengsel hvor alle celler blir overvåket fra et sentralt vakttårn, hvor man selv ikke kan se om man blir overvåket. Dermed opptrer man som om man blir konstant overvåket. De fleste opplever følelsen av å bli overvåket som ubehagelig.

Ansatte som utsettes for overvåking og kontroll kan oppleve mistrivelser. Kontrollregimer kan gi mindre kreativitet og frykt for å rapportere om uønskede forhold eller feil beslutninger i frykt for at slikt skal gi negative konsekvenser som kan komme til å følge arbeidstagere videre ved slikt som i varslersaker. I store konsern som Facebook er det avdekket at dette oppleves som et fryktbasert arbeidsmiljø.

FACEBOOKISTAN

I dokumentaren Facebookistan brukte regissør Jakob Gottschau 3 måneder bare på å finne noen som kunne stå frem og fortelle om systemet på Facebook, som de jobbet med.

Da fant han til slutt en tidligere ansatt som kun ville stå frem anonymt.

Jobben var å vurdere sensur av bilder som var innrapportert på Facebook, klarte man å sjekke 4000 bilder i timen kunne de klare å få en lønn på 4 dollar i timen, 1 bilde pr. Sekund.

«Nattskift med å gå igjennom bilder var ellers betalt med rundt 1 dollar timen».

I tillegg til dårlig lønn og krav til særdeles høy effektivitet og med tilfeller hvor feil avgjørelser ble tatt, så fryktet man å stå frem for å fortelle om slike arbeidsforhold.

NHK OM FREMTIDEN

MAGNE J. KARLSTAD
ADM. DIR. NHK

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

I 2012 skrev vi en artikkel i Heismontøren i lys av endringene som da var relativt nye, og hvor vi reflekterte rundt konsekvensene av nye TEK10 under overskriften «Hva tror vi i NHK om fremtiden».

Vi har nå blitt utfordret på hva vi nå 4 år senere mener om det vi uttalte i artikkelen den gang og nedenfor har vi oppsummert status slik den ser ut fra vårt ståsted:

Vårt hovedpoeng var: «De fleste punkter som er regulert i TEK 10 vil være gode reguleringer for å sikre kvaliteten på periodisk sikkerhetskontroll og dermed at vi fortsatt har sikre heiser i Norge. Vi kan ta punkt for punkt som vi har nevnt, og stille spørsmålet: vil dette bli gjennomført eller klarer ikke myndighetene utfordringen det vil være å følge opp.»

Sett ut fra slik verden nå er i 2016 har vi følgende refleksjoner: Vi sa at vi tror Nasjonalt Installasjonsregister (NIREG) og standarden (NS3810) vil være gode instrumenter

for myndighetene. Dette mener vi fortsatt og da er det viktig at myndighetene gjennom tilsyn av aktørene følger opp at disse blir brukt. Vi sa at «vi er spent på om de eventuelle nye aktører som søker godkjenning virkelig vil være landsdekkende eller om de vil prøve «å skumme fløten» og dermed sette i gang vurderingen om priskontroll.» Her registrerer vi at den nye aktøren som departementet ga bemyndigelse for 2 år siden, reelt sett fremdeles ikke kan kalles landsdekkende med kun 1 godkjent kontrollør i Oslo og så vidt vi vet også en ansatt ved kontoret til selskapet i Stockholm som er godkjent. Hvordan et departement kan kalle dette landsdekkende får hver og en gjøre seg sine tanker om.

Vi sa videre: «...vil myndighetene i så fall finne en brukbar modell for slik priskontroll slik at alle heiseiere i hele landet får den samme kvalitetsmessige heiskontrollen til en rimelig pris?»

Vi har enda ikke sett at myndighetene har villet nærme seg denne problemstillingen selv om den i markedet synes å fremkomme nå. At man som landsdekkende periodisk sikkerhetskontrollorgan (SKO) vil måtte prise høyere der hvor kostnadene på grunn av reiser etc. er høyere, er så innlysende for alle at det ikke trengs høyere utdanning for å forstå det.

I høringen for forslag til nye TEK17 som kom for et par dager siden er det ikke tatt inn noen endringer som gjelder heis, men vi vet at det er satt i gang et utredningsarbeid som vil danne grunnlag for hvordan direktoratet skal forslå fremtidig regulering av ovennevnte. Rapporten fra dette er bekreftet levert men vi har ikke fått tilgang til den, så å spørre om fremtidige rammer for periodisk sikkerhetskontroll akkurat nå er derfor vanskelig. For vår del må vi likevel kunne si at vi er spent på om man i ikke så fjern fremtid legger opp til regime som bevisst gir lavere kvalitet på den periodiske sikkerhetskontrollen.

Bak fra venstre:
Rolf Stenbråten, Olav Bye,
Sigmund Bjerkelund og
Willy Nord. Foran fra
venstra: Birger Romsaas
og Jon Gammelsrud.

FORENINGENS HISTORIE

MAN MÅ KJENNE HISTORIEN FOR Å FORSTÅ VERDEN OG HVORFOR TINGE ER BLITT SOM DET ER. SLIK ER DET OGSÅ MED HEISMONTØRENE FAGFORENINGS HISTORIE.

TOR-ERIK LUNDBERG OG HMF TOR-ERIK LUNDBERG

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

En historie som alle medlemmer av foreningen bør kjenne til. Det ble nylig avholdt et kurs i foreningens historie, fortalt av noen av de som har vært med på å bygge opp foreningen.

Det at heismontørfaget er et eget fag med fagopplæring og gode arbeidsforhold har ikke kommet av seg selv. Det har vært engasjerte medlemmer, dyktige tillitsvalgte og mange kamper. Å bygge en fagforening er som å bygge et hus, sa veteranen Roy Magnussen (77), bare at man aldri blir ferdig. Roy deltok som sannhetsvitne sammen med Bjørn Skog (80) og Ola Skog (94). Sammen fortalte de om historien frem til 70-tallet.

LITE FOKUS PÅ SIKKERHET

Bjørn Skog fortalte om hvor lite sikkerhet det var på byggeplassene den gangen, med praktisk talt hjemmelagde stillaser. Han hadde

engang overhørt arbeidsledere som snakket sammen om hvor leit det hadde vært om noen skadet seg, og da ikke med omsorg for den ansatte men for bedriftens renommé. Da han selv falt ned en gang, hadde han fått all skyld av Arbeidstilsynet fordi de mente han hadde «hoppet på stillasen».

Det var ikke vanlig med vernetjeneste den gangen, fortalte Ola. Men rørleggerne, tømrerne og heismontørene gikk sammen for å kontrol-

lere forholdene på byggeplassen. Noen lovlig rett til å stanse arbeidet, slik som det er i dag, hadde de ikke.

Under bygging av Tryvannstårnet fikk Ola Skog høre om de dårlige arbeidsforholdene. Han reiste opp og fikk stanset arbeidet inntil sikkerheten var på plass. Noe som førte til at han fikk sparken for å ha forlatt arbeidsplassen sin, og blandet seg inn i ting han ikke hadde noe med. Medlemmene reagerte med å legge ned arbeidet, og det tok ikke mer

Arbeidstilsynet mente han hadde «hoppet på stillasen»

Det var en groende misnøye og et opprør blant befolkningen.

enn en halv dag før han fikk tilbake jobben. Det hele skyldtes «en misforståelse» hadde direktøren sagt. Men jobben tok han ikke tilbake før det forelå en skriftlig unnskyldning, noe han fikk.

DET RADIKALE 70 TALLET

70-tallet var annerledes kunne gutta som var blant de aktive i foreninga på den tiden fortelle. De fem: Thor Utvik, Kåre Sanden, Terje Skog, Fridtjof Johansson og Rodi Rabben fortalte om foreninga, samfunnet og konfliktene fra 70 tallet og utover.

Det var en groende misnøye og et opprør blant befolkningen. Samtidig som det var økonomiske oppgangstider i Norge var landet preget av mange streiker. Studentene som ofte kom fra hjem i arbeiderklassen var svært politisk engasjerte. I forhold til dagens studenter som bare skal ha gode karakterer og hive seg på karrierestigen, så tok datidens studenter utdanning fordi de ville endre samfunnet. Folk var generelt engasjerte og snakket politikk, og ikke bare sport som i dag, la Thor Utvik til. Engasjerte og aktive var også Heismontørenes fagforening!

NYERE TID

Tidligere leder av foreninga, Rune Larsen, oppsummerte streika mot sosial dumping som varte i fem måneder i 2004/2005. Selv om regjeringen klarte å presse frem tvungen lønnsnemd på et svært tynt grunnlag, så klarte Heismontørene å sette kampen mot sosial dumping på den politiske dagsorden.

DE SAMME KAMPENE

Fagbeskyttelsen, kampen om arbeidet og opplæring er blant viktige grunnleggende saker som er like aktuelt i dag. Dette var bare et lite innblikk i historien. Vil oppfordre alle til å lese de tre historiebøkene som Heismontørenes fagforening har gitt ut: «Heismontørene 1930-1955», «Gleden ved et helt stykke arbeid 1955-1980» og «Meningsløst god 1981-2005». Sistnevnte er hentet fra et sitat av Lars Christian Berge, viseadministrerende direktør i NHO, om Heismontørenes Tariffavtale.

Thor Utvik, Kåre Sanden, Terje Skog, Fridtjof Johansson og Rodi Rabben fortalte om 70 åra.

Historiekurs
Bjørn Skog, Ola Skog
og Roy Magnussen

RUNE LARSEN DISKUTERER MED ARBEIDSTILSYNET

○ RUNE LARSEN

■ BJØRN TORE EGEBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

I november skrev regiondirektør Hanne Luthen i Arbeidstilsynet et åpent brev til LO om Ramunas-saken. Hun skriver blant annet: «Arbeidstilsynet har brukt mye tid på denne ulykken, og vi er opptatt av hva vi kan lære av den.

LO, med Heismontørenes Fagforening i spissen, er svært kritisk til Arbeidstilsynets håndtering av ulykken. Arbeidstilsynet tåler kritikk. Vi er opptatt av å lære av denne saken, men vi synes det er krevende når bare deler av fakta om vårt arbeid blir fremstilt.» For hele brevet, se heis.no.

RUNE LARSEN SVARER: ARBEIDSTILSYNET OG RAMUNAS GUDAS

Vi viser til Arbeidstilsynets «Åpent brev til LO om Ramunas-ulykken» trykt i Budstikka 28.10. I brevet innrømmes ingen feil i arbeidet som ledet fram til tilsynets anbefaling om at verken hovedentreprenør eller arbeidsgiver ilegges straff etter ulykken. I et arbeidsliv som har blitt forgiftet av kriminalitet MÅ Arbeidstilsynet begynne å jobbe annerledes. Ellers vil de ikke finne årsaker til ulykker. Arbeidstilsynet fant ikke årsakssammenheng i denne ulykken, skriver de, men klarer man å finne årsakssammenheng med bare å snakke med en part, arbeidsgiveren?

Etter ulykken i Kirkeveien snakket Arbeidstilsynet bare med arbeidsgiveren til Ramunas Gudas og byggelederen i prosjektet. De snakket verken med Ramunas eller arbeideren som jobbet sammen med han i heissjakta. Likevel hadde de konklusjonen klar 1,5 måned etter ulykken: Det gis ikke pålegg til arbeidsgiver eller hovedentreprenør knyttet til ulykken, da det legges til grunn at det har skjedd en såkalt utilsiktet handling. Arbeidstilsynet ”frikjennes” arbeidsgiver og legger all skyld og byrde på den da 22 år gamle Ramunas Gudas. Denne konklusjonen hadde stor innflytelse på politiets etterforskning. Forstår ikke Arbeidstilsynet at politiet oppfatter dem som eksperter på arbeidsulykker, og legger til grunn at Arbeidstilsynet har undersøkt saken grundig før de konkluderer?

I et forsøk på å redde anseelsen legger Arbeidstilsynet vekt på at de HAR anmeldt arbeidsgiveren, i oktober 2014, for brudd på lønnsbestemmelser. Vi er ikke imponert. Arbeidstilsynet burde ha sjekket dette i juli 2013, da de mottok den falske arbeidsavtalen. Den fikk ingen oppmerksomhet i Arbeids-

Lillestrøm 01.11.16

tilsynet før Budstikka avslørte sommeren 2014 at Ramunas hadde hatt doble arbeidsavtaler. Om Arbeidstilsynet hadde snakket med Ramunas, kunne de både spurt om hva han tjente, og viktigere, om hendelsene forut for ulykken. Her har Arbeidstilsynet ikke lært noen ting. De skriver: «Arbeidstilsynet innhenter

vanligvis ikke informasjon fra den som har blitt skadet i en ulykke. Ikke fordi vi ikke bryr oss om dem, eller fordi vi ikke tar oss tid. Men fordi det å snakke med den skadde, normalt hører inn under en eventuell politietterforskning.»

Men Arbeidstilsynet hevder å ha lært mye av denne saken. Vi har noen gode råd for videre læring:

1. Når fagforeninger ber om innsyn bør dette innvilges. Fagfore-

ningene har mye kunnskap som kan komme til nytte i undersøkelsen av arbeidsulykker. Vi vil litt ubeskjeden hevde at vi har bidratt med mange fornuftige innspill i denne saken. Det har vært til stor hjelp for oss at Politiet ga oss innsyn i sakens dokumenter. Arbeidstilsynet avslo innsyn.

2. I stedet for å konkludere i saker som er under politietterforskning, skriv for eksempel:

- «Arbeidstilsynet vil komme tilbake til pålegg knyttet til ulykken etter at politiet har konkludert i sin etterforskning»
3. Husk at personer som risikerer straff etter arbeidsulykker vil forsøke å «vri seg unna».
 4. Spør arbeiderne om de har fått informasjon om sikkerhetsbestemmelsene på arbeidsplassen. Dette er spesielt viktig når det er utenlandske arbeidere på arbeidsplassen. Hvis sikkerhetsbestemmelsene og HMS mappa bare finnes på papiret, har de ingen verdi.
 5. Be ALLTID politiet om å etterforske alvorlig arbeidsulykker, Arbeidslivskriminalitet er et kjent begrep!

Vi understreker at vi ser fram til samarbeid med Arbeidstilsynet i framtida, et Arbeidstilsyn som aktivt jobber mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet !

ETTERUTDANNING FOR OSS PÅ HBU

TIDLIGERE I HØST DRO JEG OG KARI-ANNE PÅ EN TUR TIL SVERIGE FOR Å OPPDATERE OSS. VI SOM JOBBER VED SENTERET HAR HELE TIDEN EN UTFORDRING NÅR VI MÅ LÆRE OSS NYE TING FØR VI KAN LÆRE DET BORT VIDERE.

MARTIN GRANSETH
HBU

MARTIN GRANSETH
HBU

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Fagområdet til heis er relativt lite, og når vi ikke har noen store bedrifter å lene oss på blir det ekstra utfordrende når vi skal lære oss nye tema. Vi har i utgangspunktet 4 resurser vi kan tilegne oss ny kunnskap fra:

- Selvstudium og egenopplæring. Vi leser fagartikler og dokumentasjon til utstyr og på den måten lærer vi oss hvordan ting fungerer. På noen områder er det greit da det finnes mye godt underlag, og teorien baserer seg på det man finner i andre fag.
- Internasjonale studiesenter og opplæringssteder. Her finnes det dessverre ikke et stort utvalg. Vi har Elevatorworld som gir ut en rekke fagartikler, men de er ofte rettet mot teknikere og ikke

heismontører. En god del informasjon er allikevel bra, men tar tid å fordøye. Det andre stedet som vi forholder oss til er et opplæringssenter i Tyskland. Det heter VFA Akademiet og driver på med opplæring av mennesker som jobber med heis. Problemet er at opplæringen skjer på tysk, og der er vi ikke så flinke. Så våre muligheter er til å lese Lift-report og å delta på Interlift hvor det holdes foredrag og de står på stands. I det hele tatt er Interlift et godt sted for å lære nye ting da man møter produsenter som er interessert i å gi bort informasjon og man får utvidet horisontene litt.

- Heismontører. Det finnes mange flinke heismontører som kan lære opp oss som jobber på

kurssenteret. Alle vi som jobber som instruktører vet det at vi ikke kan alt. Derfor er det fint at vi kan lære av hverandre, og dermed utvikle oss videre. Vi kan også lære en del av å bli stilt de spørsmålene vi ikke har tenkt på og dermed måtte sette oss inn i problemstillinger vi ikke så for oss. Det er også heismontører som har tilleggsutdanning innen visse fagfelt, og de har ofte også en del å lære bort til oss som jobber med utdanning.

- Og så har vi 3. parts firma som er interessert i å lære opp oss som jobber på utdanningscenteret. Det kan være produktkurs, eller generelle kurs. I noen tilfeller er det heisfirma, og da gjerne i Sverige. Og i andre tilfeller kan

det være firma som leverer deler til heis, og som da ofte holder til i Norge.

Og det er opplæring fra Wittur og Hisselektronikk som ble løsningen denne gangen. Begge holder til i Stockholm, og begge hadde tid og ressurser til å vise oss rundt og til å gi oss opplæring og diskusjon om heiser og fremtidige løsninger. Temaet for turen var EN 81-20, PESSRAL og heisstyringer.

81-20 OG 50

Dette er et tema som kommer til å ta mye tid de neste årene. Men vi prøver å være forberedt og se hva som vi kan vente oss. Jeg har sett på et par heiser som er satt opp etter den nye standarden og det virker bra så langt. Mulig jeg ikke har fått muligheten til å se de spenstige løsningene enda.

Noe jeg opplever er at det er en diskusjon hele tiden om løsningen er pga. nye regler. I mange tilfeller så er det bare det at man ser på utstyret med nye øyne og opplever løsninger man ikke har sett så ofte eller i det

hele tatt som noe som er der pga. av NS-EN 81-20. Men utstyret har fått nye godkjenninger for 81-20, så selv om det eksisterte før så er det gjerne testet og godkjent på nytt. På noe utstyr har det ikke så veldig mye å si, mens på annet så kan man fortsatt bruke det, men ikke under de samme forutsetningene. På buffere f.eks. kan man se at en buffer som er godkjent for maks 6t last med 81-1/2 nå bare er godkjent for 2t når man har testet den etter 81-20.

Når vi så på behovet for tilnærming var det stor forskjell mellom Wittur og Hisselektronikk. Wittur leverer alt fra hele heiser til de fleste delene, men Hisselektronikk leverer et relativt lite utvalg, og hvor de bare produserer noe av elektronikken selv. Da er det ikke så rart at Wittur må forholde seg til endringene i mye større grad enn Hisselektronikk. Wittur poengterte at det meste bortsett fra føringene har fått nye og/eller oppdaterte regler, men det er jo ikke sant. Også føringene har fått nye og oppdaterte regler.

Det som er klart er at ingen helt klarer å se hvor mye 81-20 vil ha å si for de heisene vi jobber med. Og det blir spennende å se hvordan det utvikler seg de neste årene.

PESSRAL

Programmable Electronic Systems in Safety related Applications Pessral har jeg fått gjenfortalt at er et ord som brukes mye blant de som utvikler og selger utstyr. Egentlig har vi hatt regler for bruk siden 81-1/2 + A1 i 2005, men det er først de siste årene vi ser systemer med Pessral brukes i større omfang.

Noe Hisselektronikk tilbyr er heiser uten kontaktorer til motoren og bremsene. Det er fortsatt slik at

Jeg har sett på et par heiser som er satt opp etter den nye standarden og det virker bra så langt.

man må ivareta sikkerheten som er minst like gode som dobbelt brudd med kontaktorer vil være, men man kan bruke andre løsninger som ivaretar sikkerheten. Det betyr at det sitter en form for overvåkning som passer på.

Vi ser heiser som leveres har lenge hatt løsninger med bare et kontaktorbrudd mellom maskin og frekvensomformer. På løsningen fra Omron/Yaskawa så bruker man et brudd med kontaktoeren, og det andre bruddet ligger ved at man bryter kretsen til baseblock (frekvensomformerens sikkerhetsserie).

Hvis man ser på heiser som tilbys i dag kan sikkert de fleste kjenne seg igjen på at heiser bruker f.eks. elektronisk hastighetsovervåkning for overhastighet, og noen heiser mangler også grensebryter. Dette kan man gjøre når man bruker systemer basert på Pessral som passer på at sikkerheten til heisen er ivaretatt. Ofte bruker man absoluttenkodere som også vet posisjonen i sjakta til å ta funksjoner som overhastighet og grensebrytere.

Og enten man liker det eller ei så går vi i dag i en retning hvor tradisjonelle brytere byttes ut med elektroniske kretser. Så det som er viktig for oss er at man lærer å leve med den type utstyr på en best mulig måte. Og bruke de fordelene man kan få når styringa får flere detaljer fra komponentene om hva som skjer.

BESØKENE

Ved siden av å få pratet om regelverket og løsningene fikk vi også mulighet til å besøke Wittur og Hisselektronik for en omvisning og diskusjon av produktene de leverer.

Wittur kjenner vi nok best som en leverandør av dører, men de leverer stort sett alt vi finner på en heis. Wittur har også vokst en del de siste årene ettersom de har fusjonert og kjøpt opp flere bedrifter som f.eks Sematic.

De har et demorum hvor inngangsdøra er en heisdør med Witturlo- goen (se bildet). Ellers har de et opplæringsrom med heismodeller

som vi kan lære en del av og kanskje kopiere konseptet. De har brukt fullskala styring og motor, og satt på en liten overføring for å skalere ned heisen i en modellstørrelse. Her finner vi de fleste komponentene på en heis, men i en liten og kompakt størrelse som vil kunne fungere med de fleste styringssystemer. Hisselektronik er et datterselskap til Safeline, og holder til i samme bygning. Bare med forskjellig inngang.

Heisbransjen er sjelden raskt ute med å ta bruk ny teknologi og det finnes mange mulige retninger, men her fikk vi i hvert fall noen eksempler på hva som dukker opp.

De jobber først og fremst med å lage heisstyringer og å selge heis-systemer knyttet til dette. Og dette inkluderer å bygge opp CANopen lift og heistechnologi knyttet til denne bustypen. De to prosjektene de fokuserer mest på om dagen er en ny heisstyring og en hybridheis. Hybridheisen kobles i stikkkontakten med en 16A kurs som lader opp en batteripakke som heisen bruker når den kjører. Prinsippet høres veldig likt det Otis har begynt å levere gjennom Gen2 Switch. Vi får se med tiden hvilket marked det er for denne typen løsninger, men det så veldig fint og elegant ut.

Det andre produktet Hisselektro- nik fokuserer på om dagen er en ny styring de utvikler selv som har fått navnet Thor. Den har et stort touch-display som kan gi deg mye informasjon på en gang. De sier de vil lansere den på Interlift 2017. Det som gjør den spennende for oss er at den ser ut til å ta brukervennlighet ett skritt videre. Hvis du endrer et parameter så spør den også om du vil endre alle relaterte parametere. Og de sier også at innen de lanserer styringen vil f.eks. manualen ligge elektronisk i styringen så man alltid vil ha den tilgjengelig selv om papirutgaven skulle forsvinne.

Besøkene og turen var nyttig for oss som et steg videre i hvordan heisverden utvikler seg videre, og spennende å se hvilke produkter det satses på. Vi er fornøyde med innblikkene vi fikk i 81-20 og er spente på å se hvilken retning dette vil føre med seg. Heisbransjen er sjelden raskt ute med å ta bruk ny teknologi og det finnes mange mulige retnin- ger, men her fikk vi i hvert fall noen eksempler på hva som dukker opp. Så får vi følge med videre, og hvis noen av dere som leser dette ser interessante løsninger eller problemer setter vi pris på om dere tar kontakt.

LANDSRÅD

HØSTENS LANDSRÅD BLE HOLDT 17.NOVEMBER. EN KAMPANJE FOR ORGANISERING I NYE BEDRIFTER VAR PLANLAGT SOM HOVEDSAK. MEN SOSIAL DUMPING OG RESULTATET FRA LOKALE FORHANDLINGER SKAPTE VEL SÅ STORT ENGASJEMENT.

🇹🇷 JOHNNY LEO JOHANSEN

🇳🇴 BJØRN TORE EGEBERG

▲ ▼

123456789101112131415161718192021222324

ORGANISERING
Innledning ved Boye Ullmann. Fortalte om egne erfaringer innen bygg, hotell og Rørleggerne.

Klubber som fungerer, lokalt partsforhold som fungerer er alfa omega for å verve nye medlemmer. Kan forhandle på lønn, kreve at avtalene følges, og kan ha forhandlingsposisjon i forhold til innleie. I mange klubber er det rett og slett å kreve møter med ledelsen.

Det er høy terskel for innleide å organisere seg. De risikerer å miste jobben. Mange kom til fagforeninga i 2006-2007. Fagforeningene hjalp dem med lønnskrav og organisering. Det var framgang helt til LO begynte å kreve seks måneder organisering før de setter inn krefter. Rørleggerne hjelper folk å kjøre saker uansett.

Oppskrift for organisering: Utfordrer dem for å ta stilling til det som skjer i arbeidslivet i Europa, avsluttet Boye Ullmann.

Ny vervebrosjyre fra HMF på engelsk ble delt ut. Bør det stå noe om rett til etterutdanning med lønn? Skal den lages på flere språk? Norsk, spansk, ungarsk aktuelt.

Det ble gjort en gjennomgang av de uorganiserte bedriftene, og muligheter for organisering. Ikke bare

organisering, like viktig å bygge opp et klubbapparat, og få opp lokalavtaler. HMF må tenke to tanker samtidig: Jobbe for organisering. Samtidig forsvare forskriften, og gjerne stoppe arbeidere som jobber ulovlig. Vi må holde fana oppe som aksjonistforening.

Boye Ullmann

SOSIAL DUMPING
Det er massivt med endringer med nye bemanningsbyråer som kommer for fullt for de som jobber med rør og på elektro, sier Boye Ullman til HMF Landsrådet 2016. Det er viktig at klubbene ikke godtar innleie før avtalen lokalt er på plass for å møte utfordringene nå.

Det er nå endring når det gjelder klubbarbeid og tradisjoner på dette slik som situasjonen er idag med en tøff hverdag og hvor det nå mer en noen gang er viktig å ha avtaleverket på plass.

Spesielt er det viktig dette med innleie, hvor det er en selvfølge at klubbene må kjempe for å påvirke dette..

Allmenngjøring av tariffavtalene er viktig for å forhindre utvikling med sosial dumping og undergraving av avtaleverket.

Fast ansettelse er også viktig for stabilitet og ordna forhold. Man ser at bemanningsbyråer utkonkurrerer de tradisjonelle virksomhetene. Fri flyt av arbeidskraft setter press på bransjene ved denne form for konkurranse.

Bevilgninger
Bevilgning De Facto 10 000,-
Bevilgning Ramunas 10 000,-

LOKALE FORHANDLINGER
Lokalt lønnsoppgjør ble oppsummert. Etterlyst bedre samordning

fra Foreningens side, som vanlig, etterlyst prinsipp om at kjøpekraftnedgang ikke kan aksepteres.

I enkelte klubber var bedriften myr mer offensive på motkrav. Det virket som dette var samkjørt. Nye koster i ledelsen i Kone og Otis ville markere seg. «Hva er deres bidrag til dugnaden?»

Hvis en bedrift sier opp hele lokalavtalen, har klubben beredskap for å slå det tilbake?

Resultat fra lokale forhandlinger 2016

Klubb	Ny servicelønn	Lønnstillegg 2016	Innskuddspensjon	Annet
Reber	334,-	Kr 8,-	5,5 % (første kr)	-Årlig beløp på kr 1000,- for å dekke mobilsatt -Reisetid til dagskurs -økt HTO/HVO budsjett
Stahl	333,-	Kr 6,50	5,5 % (første kr)	-Diverse
KONE	331,50	Kr 8,-	5,5 % (første kr)	-23 uker mammaperm -betalt årsmøte 3 t -Solgt: Utvidet sone som ikke gir reisetid med 3 km.
OTIS	328,66	Kr 6,5	5,0 % (første kr)	-Diverse
Thyssen	328,-	Kr 6,5	5,0 % (første kr)	
Ing. Knudsen	333,-	Kr 0,-	5,0 % (første kr)	-Endring av vaktavtale -Ny ITP gjelder f.o.m. 1/1
Euroheis	335,-	Ikke ferdig	Ikke ferdig	

*Opplysningene er basert på tilbakemeldinger fra tillitsvalgte på landsråd 17. november 2016

Tabell av Tor-Erik Lundberg

MØTE I KONEKLUBBEN

SØNDAG 13. OG MANDAG 14. NOVEMBER AVHOLDT KONEKLUBBEN
AVDELINGSMONTØRMØTE PÅ LINNE HOTELL I OSLO.

VEGARD OLIMSTAD

VEGARD OLIMSTAD

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

DAG 1

På søndagen begynte vi med en gjennomgang av alle avdelingene, hvor arbeidsmengde og behov for læringer var hovedfokus. Deretter ble det en oppsummering av lokale forhandlinger. Det ble også tatt opp diskusjon om ny firmabil-ordning og avtale om elektronisk kjørebok. Litt snakk om akkord-avtalen var det også.

Middag og sosialt samvær med Reberklubben på kveldstid.

DAG 2

På dag to ble det en evaluering av bedriftens håndtering av permitteringer gjennom året som har gått. Det var stor misnøye i salen. Det ble vedtatt å lage en uttalelse om dette. Ellers ble det tatt opp litt rundt KFM (PDA), kursmodellen i bedriften og Field Trainer-ordningen. Dagen ble avsluttet med info fra vernetjenesten og gjennomgang av møteplan for neste år.

Fra avdelingsmontørmøtet

Dyktige dirigenter

REBERKONFERANSEN

SØNDAG 13. OG MANDAG 14. NOVEMBER VAR REBERKLUBBENS TILLITSVALGTE
SAMLET TIL HØSTENS KONFERANSE I OSLO.

TOR-ERIK LUNDBERG

TOR-ERIK LUNDBERG

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Konferansen startet med en gjennomgang av klubbens handlingsplan og om det videre arbeidet i klubben. Det ble vedtatt å innføre et klubbtrekk for å arrangere et felles montørtreff for alle medlemmer av klubben. Forslaget om et trekk på 50,- kroner per medlem ved hver lønning hadde på forhånd vært ute til behandling i avdelingene. Det er ennå ikke avklart når og hvor montørtreffet skal avholdes.

En god fremstilling om hvordan det er arbeid som skaper verdier og vekst i samfunnet ble presentert av Terje Skog. Med den teknologiske utviklingen og følgende effektivitet er det behov for å selge mer og øke produksjonen for å oppnå fortjeneste. Når dette ikke er nok blir det press på tider og lønninger!

Det ble en evaluering av lokale lønnsforhandlinger 2016, og en gjennomgang av andre saker som det skal forhandles om med bedriften. Deriblant å få på plass en avtale om muligheten til å benytte firmabilene

privat. Dette betinger i følge skattemyndighetene elektronisk kjørebok hvor man beskattes av kilometer kjørt privat. En avtale må sikre personvernet.

I tillegg var det informasjon og diskusjoner rundt undervisning, FieldLink (Elektronisk verktøy) og vernesaker. Et fullstendig referat sendes ut til deltagerne på konferansen slik at de kan ta dette opp på et klubbmøte.

Når dette ikke er nok blir det press på tider og lønninger!

Hovedtillitsvalgt i Reber, Alexander Udnes Jordnes, forteller om elektronisk kjørebok

I DEN FØRSTE ARTIKKELEN I DENNE SERIEN GJORDE JEG ET FORSØK PÅ Å BEGRUNNE NØDVENDIGHETEN AV EN SAMFUNNSOMVELTING.

ET ANNET SAMFUNNSSYSTEM

- EN NØDVENDIGHET, MEN ER DET MULIG? DEL 4

CC BY-NC-SA

TERJE SKOG

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Kort oppsummert mener jeg at situasjonen i verden er slik at vi står overfor valget mellom en kapitalisme som raskt utvikler seg i barbarisk retning eller vi gjør en samfunnsomvelting som oppretter «Det gode samfunn», «Fellesskaps-samfunnet», «Samholdssamfunnet», «Sosialisme» eller hva nå enn det skal kalles.

Vi lever i en verden med krig, terror og elendighet, den største arbeidsløshet etter krigen og en akselererende miljømessig katastrofe. Den kapitalistiske samfunnsformasjonen har rett og slett utspilt sin rolle. Spørsmålet er om det fins noe fornuftig alternativ? En ikke uvanlig innsigelse er at de forsøk som er gjort tidligere, som bl.a. i Sovjetunionen og Kina, har mislyktes totalt. Ja, det blir vi fort enige om. Men det er, strengt talt, ikke bevis for annet enn at nye forsøk må gjøres annerledes. Det tok kapitalistklassen, borger-

skapet, noen hundre år å velte om det føydale samfunn og etablere kapitalismen som system. At de forsøkene som er gjort på å omforme samfunnet til et sosialistisk system skulle mislykkes er egentlig, sett i ettertid, mer naturlig enn at de, omvendt, skulle lykkes. En sosialistisk omvelting er langt mer omsegripende enn de omveltninger som er gjort i tidligere historiske perioder. Et sosialistisk samfunn vil være det første som opphever det system at noen mennesker har makta i samfunnet, utbytter og lever på andres arbeid. Det sier seg sjøl, for et tilbakeliggende samfunn, som alle forsøksland har vært, er dette en vanskelig øvelse å gjennomføre. Det meste er annerledes i dag enn når de sosialistiske eksperimentene ble gjort. Utgangspunktet er bedre. Arbeiderklassen har en et langt høyere utdanningsnivå. De sosiale skillelinjene innen folkets rekke (ikke mellom arbeider og kapitalist),

mellom arbeidere og funksjonærer, mellom arbeidere og statlige tjenesteytere osv. er forholdsvis små. Det innebærer at allianser og enhet mellom arbeidstakergrupper er lettere å oppnå (jfr. legenes streik - en streik som ville være utenkelig for bare få år tilbake), og splittelser lettere å unngå. I tillegg er den teknologiske utviklinga på et nivå som gjør det forholdsvis enkelt å tilfredsstille menneskenes behov sammenlignet med eksperimentenes produksjonsnivå. Det teknologiske nivået gjør det fullt ut realistisk å utvikle produksjonsplaner for hele samfunnet. Og, ikke minst, vil kommunikasjonsteknologien kunne brukes til mer enn fjas, nemlig demokratisk samfunnsstyring.

KAPITALISMENS INDRE PROBLEMER

Det som er skrevet ovenfor er nærmest å betrakte som moralske grunner for å plassere det rådende system på historiens skraphaug. Det

er for såvidt god nok grunn. Men en mer grunnleggende begrunnelse ligger, etter min oppfatning, i at produktivkreftene har utviklet seg til et nivå som dette samfunnssystemet ikke behersker, hvor de moderne produktivkreftene ikke får utfolde seg i sin fulle bredde. En videre utvikling av produktivkreftene krever at de båndene som den kapitalistiske produksjonsmåten har lagt på dem sprenge. Produktivkreftene krever felles eie for sin videre utvikling. Tida vi lever i er derfor svanger med et sosialistisk system, tror jeg.

Det borgerlige samfunn vokste fram, gjennom revolusjoner, etter reformasjonen, fra midt på 1500-tallet. Borgerskapet, som tok makta i den ene europeiske nasjonen etter den andre, er den første klasse i historien som, i tillegg til en sosial revolusjon, satser på å revolusjonere det tekniske grunnlaget for produksjonen.

Aktivist_foto_Chris Devers

Alle tidligere samfunnsformasjoner hadde sitt grunnlag i jordeiendom, et trekt teknologisk system. Ved borgerskapets erobring av samfunnsmakta vokser det i stedet fram et industrisamfunn med teknologiske nyvinninger. Den kapitalistiske samfunnsformasjonen må betraktes som et stort samfunnsmessig framskritt. Utviklinga av produktivkreftene og vitenskapen går hånd i hånd.

Det viste seg raskt at framskrittet hadde noen grunnleggende problemer, innbakt i systemet. Problemene er like aktuelle i dag. De økonomiske krisene slår til uavlatelig og lar seg ikke helbrede. I forrige del av artikkelserien skrev jeg om krisas årsaker. Det bakenforliggende forholdet, som gjør at kriser er uungåelig, ligger i det forhold at produksjonen på den ene sida er samfunnsmessig mens tilegnelsen, dvs. eiendommen til produktene, er privat. Dette er en motsigelse som ikke lar seg løse på annen måte enn gjennom at produksjonsmidlene og produktene blir felleseiendom, slik at det blir samsvar mellom produksjonens samfunnsmessige karakter og eiendomsforholdene.

Den samfunnsmessige produksjonen som oppstår ved den kapitalistiske produksjonsmåten har utviklet seg fra en i all hovedsak individuell produksjon. Dvs. en produksjon hvor hvert individ (eller hver familie) produserte de livsmidler og bruksgjenstander som vedkommende familie fortærte eller hadde bruk for, til en produksjon hvor alle er avhengig av hverandre. Produksjonen gikk fra å være enkeltvise

I den kapitalistiske produksjonsmåten er det anarkiet som råder.

handlinger til å bli en rekke samfunnsmessige prosesser, og produktene gikk fra å være produktene til den enkelte til å bli samfunnsmessige produkter - vi lager ikke lenger det vi sjøl trenger, vi lager produkter som inngår som en del av samfunnets totalprodukt. Den kapitalistiske produksjonsmåten var en ny og høyere form for produksjon enn hva som var tilfellet i det førkapitalistiske system, føydalsamfunnet. Men tilegningsformen fortsatte, under denne nye produksjonsmåten, å være privat.

I den kapitalistiske produksjonsmåten er det anarkiet som råder. I det enkelte foretak blir produksjonen organisert, men for samfunnet som helhet lar det seg ikke gjøre å lage en produksjonsplan. De samfunnsmessige forbindelsene mellom produsentene finnes ikke, ikke på annen måte enn gjennom markedet. Enhver produserer for seg. Ingen veit hvor mye av vedkommendes varer som kommer på markedet, eller veit hva behovet er, eller om kostnadene blir tjent inn, eller om vedkommende får solgt sine produkter.

Utviklinga fra personlig eide fabrikker til aksjeselskap, truster, monopoler osv. er et uttrykk for at en samfunnsmessig styring presser på, men kapitalismen kan aldri la den private eiendomsretten opphøre uten samtidig å oppheve seg selv. Det gjøres forsøk på å løse problemet, men uten mulighet til å lykkes. Kapitalismens utvikling til upersonlige selskaper viser at kapitalistene ikke trengs. Deres funksjoner blir ivaretatt av lønna funksjonærer. Kapitalistene utfører ikke lenger noen samfunnsmessig virksomhet utenom å sope inn utbytte. Systemets utvikling har egentlig overflødiggjort dem. Sosialismens historiske oppgave består i å oppheve motsigelsen mellom den samfunnsmessige produksjonen og den individuelle tilegnelsen.

NOEN UTVIKLINGSTREKK I ET SOSIALISTISK SAMFUNN

Tidligere i denne serien har jeg forsøkt å forklare at verdiene som skapes ligger i varen, varen er bærer av de verdier som arbeideren skaper. I et kapitalistisk samfunn må derfor all produksjon ha til formål å skape varer som kan selges på et marked. Det er gjennom salg at verdien

Kapitalistene utfører ikke lenger noen samfunnsmessig virksomhet utenom å sope inn utbytte. Systemets utvikling har egentlig overflødiggjort dem

realiseres og omgjøres til penger. Et sosialistisk samfunn har ikke dette til formål. Der er formålet å dekke befolkningens behov, en produksjon for nytte. Produksjonen endres fra å være en produksjon av varer (verdier) til en produksjon av bruksverdier (nytte). Å måle produkter i verdier, som under kapitalismen, er nødvendig når noen skal berike seg. Når livskvalitet blir det vesentlige, blir poenget å måle produktene i nytte. Dette er kjennemerket på «Det gode samfunn». I og med at produksjonen har vidt forskjellige formål i disse to forskjellige samfunnssystemene, er det viktig å holde disse begrepene, varer og verdi versus nytteprodukter og bruksverdi, fra hverandre.

Framstillingen nedenfor forutsetter et slikt skille.

FREMMEDEGJØRINGA OPPHØRER

Fremmedgjøringa i produksjonen, i dagens samfunn, er et stort problem. Det rammer den mentale helsa alvorlig. Fremmedgjøringas kjerne er at produsentene, arbeidere, er skilt fra produksjonsmidlene og eiendom til produktene. Disse er blitt fremmed for oss, og dikterer oss faktisk. Arbeiderne har blitt redskaper for framstilling av varer, ikke det omvendte, det naturlige, å produsere for å dekke våre behov. Under kapitalistiske produksjonsformer eksisterer det et skille mellom det å arbeide og eie. Dette ble omtalt i

første artikkel i serien. Når produksjonsmidlene og produktene blir samfunnseie, som i et sosialistisk samfunn, vil fremmedgjøringa opphøre ved at det innføres et kollektivt eierforhold. Hvert enkelt individ vil på nytt få tilhørighet til produksjonen og produktene.

BEGREPET «RETTFERDIG LØNN» FÅR EN MENING

I den kapitalistiske samfunnsformasjonen er arbeidskrafta en vare. Uten fagforeninger ville det være tilbud og etterspørsel, som for alle andre varer, som bestemte lønns størrelse. I et utbyttingssystem, hvor noen eier verdiene og andre skaper dem, er og blir begrepet «rettferdig lønn» en floskel. Virkeligheten be-

krefter dette til gangs. Enkeltindivider sitter på rikdommer tilsvarende middels store industrinasjoner. Inntektsforskjellene er som lysår i størrelse. Selv i vår såkalte egalitære andedam er forskjellene større enn «nokon kunne tru».

Vi veit at bare arbeid skaper verdier, og arbeidets måleenhet er tid. I et samfunn hvor utbyttinga opphører, og vi eier produksjonsmidlene i fellesskap, enten gjennom stat, kommune eller kollektiv, vil arbeidskrafta opphøre å være en vare. Lønna, for alle, vil da kunne fastsettes gjennom felles og demokratiske avgjørelser, hvor innsats i tid vil være en avgjørende faktor. På den måten vil forskjeller dramatisk bli redusert, og utvikle seg i retning av stadig minskende økonomiske ulikheter.

KORTERE ARBEIDSTID - MER VELFERD

I et samfunn uten utbytting vil behovet for og muligheten til spekulasjoner, over tid, forsvinne. I et slikt samfunn vil mengder av arbeidsinnsats, som i dagens samfunn benyttes til forvaltning og forsvar av et system på sotteseng, og til meningsløse og destruktive gjøremål, bli «omdirigert» til framskrittvennlig og samfunnsnyttig innsats. En slik endring kombinert med effektiv og produktiv industri vil legge grunnlaget for en langt kortere arbeidstid, enten dette blir kortere arbeidsdager, kortere arbeidsuke, lengre ferier eller en kombinasjon. I tillegg vil

omleggingen til nytteproduksjon gjøre at mer arbeidskraft kan brukes innen helsesektoren og andre velferdstjenester. Velferdssamfunnet vil få en ny dimensjon.

VERN AV MILJØET

Den kapitalistiske produksjonsmåten er avhengig av å vokse. «Akkumuler, akkumuler - det er skriften og profetene», som salige Marx skrev. Et samfunn som bryter sammen hvis kapitalen ikke vokser, må med nødvendighet være et samfunn hvor hensynet til miljøet kommer i annen (eller tredje) rekke. Et kapitalistisk samfunn, som er en vareøkonomi, er et forbrukersamfunn. Uten økende vareproduksjon og derpåfølgende salg vil kriser herje. Det er først ved innføring av produksjon for å dekke menneskenes behov, hvor mennesket er en del av naturen og har behov for å verne den, det blir mulig med samspill mellom produksjon, forbruk og natur.

BOLIG TIL FORNUFTIGE PRISER

Den viktigste årsak til de enorme boligpriser som råder, i hele den vestlige verden, er å finne i prisen på grunneiendommen. Nå berører vi en særskilt merkverdighet ved dette samfunnet. Vi har tidligere hevdet

at bare arbeid skaper verdi. På en grunneiendom er det ikke nedlagt noe arbeid. Den skulle derfor heller ikke ha noen verdi, i følge teorien. Ja, og slik er det. Grunneiendom har ingen verdi, men kun en pris. Prisen eller profitten hentes fra de varer som har verdi. Grunneiendommen eller grunnrenta er et fordyrende ledd. Slikt er mulig kun fordi noen besitter grunneiendommen og kan opptre som monopolister. Egentlig er det ganske absurd at enkeltindivider skal eie biter, små eller store, av moder jord, vår felles klode. Et sosialistisk samfunn bør derfor, etter min mening (det er det strid om blant sosialister), overdra all grunneiendom til det offentlige, stat eller kommune.

Å ha tak over hodet er en menneskerett. En fornuftig boligpolitikk, i et sosialistisk samfunn, kommer derfor ikke utenom følgende momenter, innbiller jeg meg:

- Offentlig overdragelse av grunneiendom, som leies ut til boligformål, til fornuftige priser
- En distriktspolitikk som gjør at folk ikke flokker seg sammen på tilsvarende måte som nå og dermed demper presset på boligbyggingen
- Kontinuerlig bygging av bolig etter en plan hvor behovet er kartlagt
- Regulerte og kontrollerte, kanskje til og med subsidierte, priser fra det offentlige for at ingen skal bli tynget av retten til å bo

PENGER FÅR REDUSERT BETYDNING

I et samfunn som baserer seg på vareproduksjon, hvor pengene er verdienes uttrykksform, må med nødvendighet være en pengeøkonomi. Så er ikke tilfelle i et samfunn som produserer for nytte - ikke profitt. I et slikt samfunn ligger det til rette for at en større og større andel av samfunnets produkter og tjenester blir gratis. Alle helse- og sosiale tjenester vil umiddelbart kunne bli gratis. Det har til og med kapitalistiske samfunn tidvis klart å praktisere. Grunnen til at det går andre veien nå, altså at det presses på for privatisering, er at kapitalen er i klemme og trenger nye områder hvor profitt kan hentes, områder som tidligere var unndratt markedet. Kollektivtrafikk kan også, ganske raskt, gjøres gratis. Etter hvert vil andre nytteprodukter, kanskje i

Menneskeheten vil stå på terskelen til frihetens rike.

første omgang innenfor ernæring, kunne følge samme utvikling. Slikt er mulig i et samfunn der det produseres for nytte og ikke økonomiske verdier.

Prising av de produkter som fortsatt må kjøpes kan gjøres på et helt nytt og annet grunnlag enn dagens prismekanisme. I det kapitalistiske systemet er prisene en funksjon av verdien, men er ikke identisk med verdien. I sum er alle priser lik summen av alle verdier. Prisene, og i dypere forstand verdiene, realiseres gjennom salg. Som vi husker er ikke hensikten med produksjonen i et sosialistisk samfunn å produsere verdier, men bruksverdier. Med et slikt utgangspunkt kan prisene fastsettes ut fra brukte produksjonstimer. På den måten vil muligheten for svingninger i prisnivået dempes og spekulasjoner minskes.

ET SAMFUNN AV RETTFERDIGHET - FRIHETENS RIKE

Et samfunn hvor utbytting ikke eksisterer, hvor en klasses makt over andre har opphørt, hvor produksjonen gjøres ut fra fellesskapets interesser, hvor lønn bygger på rettferdighet, hvor samfunnet omsider setter pris på de som produserer, hvor spekulasjoner hører historien til, hvor velferdstjenestene utvikles - et slikt samfunn er et nytt og høyere nivå i menneskenes utviklingstrinn. Menneskeheten vil stå på terskelen til frihetens rike.

BALS OG EGEBERG DISKUTERER EØS

ETTER ÅRETS FAGLIGE LANDSKONFERANSE ARRANGERT AV NEI TIL EU HAR VÅR SEKRETÆR BJØRN TORE EGEBERG STILT NOEN SPØRSMÅL TIL AP-MANNEN JONAS BALS PÅ E-POST. SVARENE ER INTERESSANTE.

ARBEIDERPARTIET

JONAS BALS OG
BJØRN TORE EGEBERG

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Bjørn Tore: EUs vikarbyrådirektiv. Vi som ønsket at Norge skulle reservere seg mot direktivet sa at det kunne komme krav om endring av norske tariffavtaler. Det ble påstått å være dommedagsprofetier. Men – i 2015 tok ESA kontakt med Norge for å spørre om hvordan det gikk med å fjerne restriksjoner mot bemanningsselskaper i lover og tariffavtaler. LO og NHO fikk anledning til å gi sine svar på spørsmålet. Og NHO svarte – iherdig. Mer enn 50 tariffavtaler ønsket NHO hjelp fra ESA for å endre. Saken pågår fortsatt. Mitt spørsmål er om en ny AP-regjering vil gi ESA klar beskjed om å holde henda vekk fra tariffavtalene.

Jonas: Debatten i Stortinget var om lovens begrensinger for innleie kunne videreføres. Vi forutsatte helt klart ved implementeringen at de særnorske lovreglene kunne videreføres. Dette er, slik jeg (og bl.a. LO-juristene) har forstått det, senere blitt bekreftet av EU-domstolen i den finske saken. Om det eventuelt er tariffavtaler som kan komme i

strid med direktivet er jeg usikker på. Det er vel i så fall gjerne bestemmelser som den siste dere fikk inn de vil være kritiske til. Det vil jeg være svært kritisk til at de er kritiske til, for å si det sann.

Bjørn Tore: Yrkesskadeforsikring. Gjennom vårt arbeid for å hjelpe den litauisk arbeideren Ramunas Gudas, som ble skadd for livet i en arbeidsulykke i 2013, har jeg lært en del om hvor dårlige forholdene er for en del utenlandske arbeidere som jobber for bemanningsselskap. Blant annet at hovedregelen i EØS-avtalen er at nasjonale regler om lovbestemt yrkesskadeforsikring

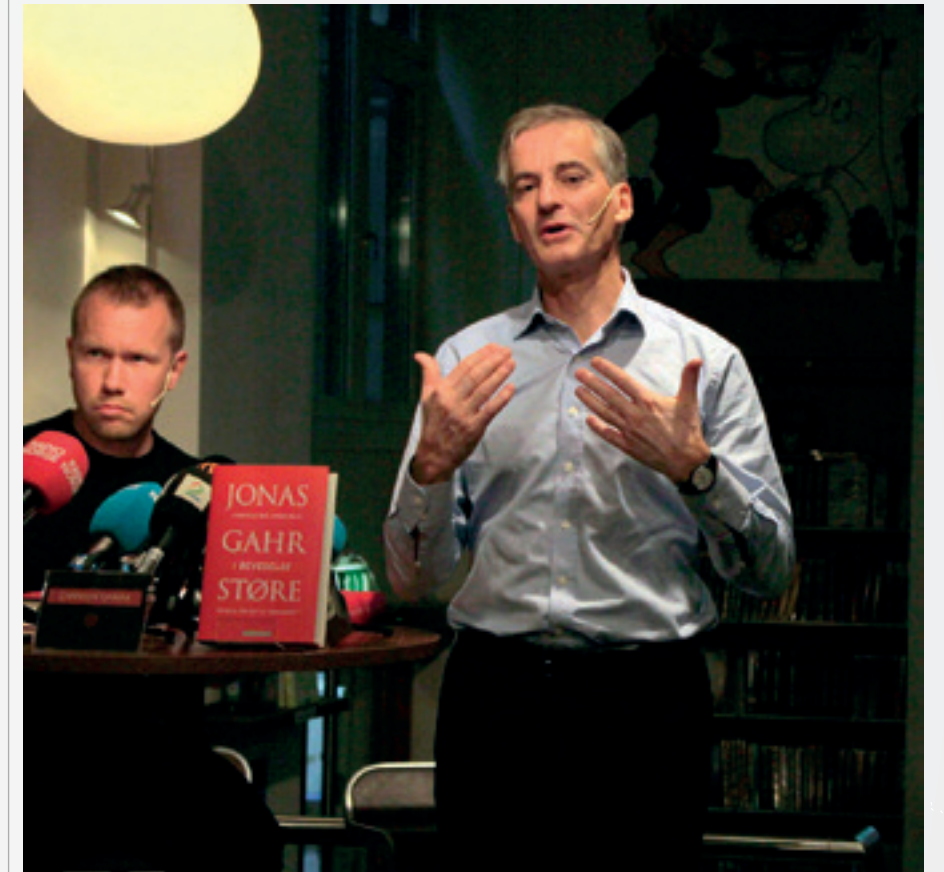
ikke gjelder for utsendte arbeidere, dersom det ikke er lovbestemt yrkesskadeforsikring i landet de kommer fra. Noe de fleste landene i Øst-Europa ikke har. Kampen for at Ramunas skal få yrkesskadeerstatning er ikke over, men til tross for mye innsats i to år fra to fagforeninger, to LO-avdelinger, en dagsavis og en advokat er saken fortsatt ikke vunnet. De færreste som blir skadet kan regne med så mange støttespillere. Vil en ny AP-regjering foreslå en lovendring, slik at lovbestemt yrkesskadeforsikring skal gjelde alle som arbeider i Norge?

Men lovbruddene får pågå uten at noen tar tak.

Jonas: Vi bør sørge for at de som utfører arbeid her i landet også har en eller annen form for sosial eller erstatningsmessig dekning ved ulykker i arbeid. Jf. Lises spørsmål, dette var arbeid som var i gang. Jeg har også merka meg kravet om at Arbeidstilsynet bør føre tilsyn med om slik forsikring er tegna. Det høres også fornuftig ut synes jeg.
(Red.anm: Stortingspolitiker Lise Christoffersen, AP)

Bjørn Tore: Regulering av bemanningsbransjen. Så vidt jeg har forstått går AP inn for å begrense omfanget av bemanningsbransjen. Men ikke mer enn at bemanningsbransjen fortsatt skal ha lov til å leie ut vikarer (en som jobber i stedet for en annen) i alle bransjer. Hvorfor skal de ha lov til å fortsette i så stort omfang? Min erfaring, igjen fra arbeidsulykken i 2013, var at flertallet av dem som jobbet på denne byggeplassen var leid inn fra bemanningsselskap – i strid med Arbeidsmiljøloven. Ulovlig innleie har så stort omfang at Arbeidstilsynet langt fra har ressurser til å stoppe det. Hvis bemanningsselskapene skal ha lov til å leie ut vikarer, vil de ha et påskudd for å opprettholde en stor virksomhet, slik at all den ulovlige utleien kan fortsette. Så hvorfor vil AP tillate at de skal leie ut vikarer? Trengs det ikke en langt sterkere begrensning?

Jonas: Jeg mener vi kan forhindre bruk av midlertidige ansatte eller innleie ved å fjerne en del av de urettmessige konkurransefordelene utleieselskapene har i dag (som løsarbeiderkontraktene deres), og stramme inn på adgangen til innleie fra sånne selskap. Jeg er helt enig

Rådgiver Jonas Bals til venstre, Jonas Gahr Støre til høyre. Utsnitt av foto fra Arbeiderpartiet. Lisens: creativecommons.org

i at det er stort misbruk i enkelte bransjer, dette var jo noe vi brukte mye krefter på å dokumentere i Oslo Bygning, og som jeg siden har prøvd å løfte inn i politikken. Så er det jo sånn i dag at det er ganske strenge regler for innleie, og langt strengere enn for andre ansettelsesforhold. Det mener jeg er riktig. Men lovbruddene får pågå uten at noen tar tak. Dagens regjering er lite opptatt av dette. Ap mener tilsynsressursene

på dette området må styrkes vesentlig og spisses inn mot avdekking av denne type kriminalitet, samtidig som straffene må bli strengere.

TREBYGG

TREBYGG ER IGJEN AKTUALISERT MED FLERE PROSJEKTER. PÅ STEDER SOM I ØSTFOLD, BERGEN OG TRONDHEIM ER DET SATT OPP HØYE BYGG MED UTGANGSPUNKT I TRE. TRE HAR DEN FORDELEN AT DET OGSÅ HAR EN GEVINST VED KARBONFANGST.

JOHNNY LEO JOHANSEN

JOHNNY LEO JOHANSEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Treet heter selvfølgelig bygget ved Puddefjorden i Bergen. Det består av 14 etasjer, er 51 meter høyt og inntil videre titulert som verdens høyeste trehus.

Schindler har hatt prosjektet med å installere heis her. Så litt annerledes å jobbe med montasjen når man fester utstyr i trekonstruksjoner i stede for i betong eller stål. Siden tre er så lett materiale er det lagt inn noe betong i bygget for stabilitet når det blåser som verst, for at det ikke skal være for mye svingninger i bygget.

LAGRER CO2

For hver kubikkmeter treverk du bygger inn i ett bygg eller en konstruksjon, lagrer du mellom 700 og 1000 kilo CO2, det gjør trehus stadig mer populære og det er flere bygg rundt i verden som er på gang for å kunne titulere seg som verdens høyeste trehus.

MASSIVT TRE SOM GJELDER

Moholt studentby i Trondheim hvor Veidekke bygger, går det ikke lenger i jern og betong. Her er det massivtre som gjelder.

Bransjene ser på ulike måter å redusere CO2-utslipp. Å bruke massivtre er en måte å bidra til dette på. I forhold til betong som ved produksjon har et CO2 utslipp, så forblir CO2 i produkter, slik som tre brukt på denne måten.

AKTUALISERT

Målt i kubikk er bygget i Trondheim Europas største massive treprosjekt. 6300 m3 tre går med til konstruksjonene ved de nye studentboligene. Studentboligene som er bygget i massivtre på Ås i 2012/13 har vært viktig for utvikling til at det nå er aktuelt å bygge ved bruk av tre på denne måten.

MÅTTE IMPORTERE TRE

For å skaffe tilstrekkelig med materialer til bygget i Ås måtte de dra til Østerrike. Det var ingen norske produsenter som hadde produksjonslinjer med store nok dimensjoner for bygg som det i Ås. Mye taler for at det blir en endring og at det vil komme på plass større produksjonsanlegg i Norge etter hvert. CO2-utslipp er store for materiell som betong, stål og aluminium og vinyl.

Det vil være en fordel om disse materialene kan erstattes med andre materialer som har en akseptabel levetid. Det er og stor forskjell på både støy og slitasje, om det bores i tre eller i betong.

BRANNHEIS

Sweco som er tilbyr rådgivningstjeneste beskriver til TU.no at brannsikkerheten er høy ved bruk av

Trehus i Bergen

grove tre konstruksjoner i trebygg som er veldig tungt antennelig. Det er og en rekke branntekniske tiltak som sprinkling, brannheis og egen rømningstrapp man skal ta med i beregningen ved slike bygg. Bygg blir og kledd med isolasjon som både har egenskap for å isolere bygget, samtidig som dette og er brannhemmende materialer.

NYTT FRA BRYGGESJAUERNE

HAVNEARBEIDERNES KAMP FOR RESPEKT, TARIFFAVTALE OG ARBEIDSPLASSE VIL BLI VANSKELIGERE OM HØYESTERETT GÅR DEM IMOT. MEN KAMPEN ER IKKE OVER OM HAVNEARBEIDERNE VINNER I HØYESTERETT HELLER.

VEGARD HOLM

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Høyesterett behandlet over fire dager i forrige uke saken mellom Holship i Drammen og Norsk Transportarbeiderforbund (NTF). Hovedspørsmålet som skal avgjøres er om bryggearbeiderne i Norge har rett til å bruke boikott for å presse gjennom krav om tariffavtale.

NTF vant både i tingretten og i lagmannsretten, mens bedriften Holship anket avgjørelsen til Høyesterett. Bedriftsforbundet støtter Holship, og NHO har gått inn som hjelpepart i Høyesterettssaken.

Viktig for Høyesterett å vurdere er både EØS-avtalen, ILO-konvensjon 137, Grunnloven og tariffavtalen (Rammeavtalen) som brukes i 13 norske havner.

Advokaten til Holship, Nicolay Skarning, hevdet at EØS-avtalen er overordnet tariffavtalen. Derfor er fortrinnsretten i tariffavtalen og ILO-konvensjonen i strid med EØS-avtalens prinsipp om fri etableringsrett. Boikott kan derfor ikke brukes for å presse fram tariffavtale.

NHO gikk enda høyere på banen. NHO-advokat Kurt Weltzien gikk til frontalangrep på tariffavtalen og tariffsystemet i havnene – på tross av at tariffavtalen mellom NHO og NTF ble fornyet for mindre enn en måned siden.

I følge Klassekampen rullet LO-advokat Håkon Angell ut det tunge skytset og argumenterte for at tariffavtalen til havnearbeiderne, inkludert fortrinnsretten, og deres rett til å bruke kampmидdelet boikott, er forankret i menneskerettighetene og dermed beskyttet av Grunnloven.

Angell mente også at EØS-retten må settes til side dersom Høyesterett skulle støtte Holship i at Transportarbeiderforbundets boikott er brudd på EØS-retten.

Regjeringsadvokaten ser det på en annen måte. Han argumenterte for at både EU og EØS-retten er i overensstemmelse med menneskerettene, og trakk fram saker «som viser at retten til streik og boikott i stor grad er anerkjent som legitime i EU-retten». Klassekampen siterer også regjeringsadvokat Pål Wennerås på at i gjeldende rett «synes det som at boikott er vernet som sympatiaksjon, og da vil det være rart om det ikke er vernet som primæraksjon.» Hva Høyesterett bestemmer seg for skal vi få greie på i desember. Det blir spennende.

Vil avgjørelsen gå havnearbeidernes vei blir det en viktig seier i kampen mot sosial dumping og for ryddige forhold i norske havner. Men striden er ikke over og avgjort om Transportarbeiderforbundet vinner. Det kunne Kurt Weltzien fortelle Høyesterett.

Weltzien mener tariffavtalen og fortrinnsretten til havnearbeiderne tilhører fortida. Altså den tariffavtalen arbeidsgiveren hans undertegna

for mindre enn en måned side. Skjønner det den som kan, men det er vel vanlig arbeidskjøperlogikk. For om Høyesterett skulle lande på en annen konklusjon enn Efta-domstolen, altså gi Transportarbeiderforbundet rett, bør det gås en runde til, forklarte Weltzien til Høyesterettsdommerne i plenum ifølge Klassekampen: «Etter NHOs syn bør Høyesterett forelegge saken på nytt for Efta-domstolen, dersom de er uenige i Efta-domstolens tolkning av EØS-retten.»

Dette, og flere års erfaring med NHOs dobbeltspill viser at det ikke er slutt om de taper i Høyesterett. Da vil de bruke andre metoder for å få vilja si. Men havnearbeiderne gir seg neppe.

Dette, og flere års erfaring med NHOs dobbeltspill viser at det ikke er slutt om de taper i Høyesterett.

SIKKERHET TIL SALGS

LOKFØRERNE STREIKET I FEM UKER I FRYKT FOR AT KRAVET TIL KOSTNADS-REDUKSJON OG PROFITT SKULLE GÅ FORAN DE ANSATTES FAGKUNNSKAP OG BRUKERNES SIKKERHET I KAMPEN OM JERNBANEN. FLERE YRKESGRUPPER OPPLEVER DET SAMME.

TOR-ERIK LUNDBERG/SCANPIX TOR-ERIK LUNDBERG

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

LOKFØRERNE STREIKET FOR KOMPETANSE OG SIKKERHET

Lokførerne streiket for å opprette holde sikkerheten ved norske jernbaner. Med krav om at kompetansen skulle slås fast i avtale med de norske togselskapene, eller med et nasjonalt krav fra myndighetene som slår fast spesifikt hva lokførere må kunne for å kjøre tog på norske spor.

I forhandlingene ble lokførerne møtt med at de kunne få til en slik avtale, men bare i åtte måneder. Etter det ville arbeidsgiverne selv ha kontroll. Ikke så tilfeldig, for til sommeren skal jernbanetrafikken ut på anbud. For å kunne være konkurransedyktige og for å oppnå mest mulig profitt må det kuttes. Kostnadene skal reduseres og med dette også kompetansen.

En lege fra Akademikerne som deltok på et møte med de streikende lokførerne sa det var godt at det ikke er sykehusledelsen som bestemmer hvilke kvalifikasjoner en kirurg skal

ha. En kirurg er juridisk ansvarlig for den jobben han gjør. Slik er det også innen andre yrker, og da må han eller hun ha en fullgod utdanning. Til det beste for sikkerheten, samfunnet og den enkelte.

FLERE YRKER UNDER PRESS

Flere yrker er under press for å få senket kompetansekravet. Byråkrater i EU går for tiden igjennom alle lovregulerte yrker med sikte på å

redusere antallet. Elektrofag, som elektriker og heismontør, er et eksempel på et lovregulert yrke. Verken å redusere antall lovregulerte yrker eller korte ned på læretiden er veien å gå.

Det snakkes om frafallet ved de videregående skolene og at dagens unge viser liten interesse for yrkesfag. Man må heve fagarbeiderstatusen for å få flere til å satse på

Fra lokførernes streikemøte på jernbanetorget i Oslo

Foto: aastock

yrkesfag og samtidig øke sikkerheten. Kutt i kompetansekravet bidrar ikke til noen av delene.

DET SÅKALTE HEISMONOPOLET

En av de viktigste sakene for Heismontørenes fagforening har i alle år vært kampen for skikkelig opplæring og en aksept for heismontørfaget, og ikke lønn som så mange tror.

En heis består av en kombinasjon med mekanisk og elektriske sikkerhetskomponenter som sammen og hver for seg øker kompleksiteten i faget. Faget er stadig i teknologisk utvikling. Det er derfor bransjen fikk sitt eget utdanningssenter i 1988 kjempet frem av fagforeningen. Her har heismontørene fått avtalefestet en ukes etterutdanning i året til alle. En heis skal til enhver tid være sikker for brukerne og for de som utfører arbeid på den.

Allerede i 1935 fikk Heismontørenes fagforeningen tariffestet krav til fem års opplæring og avleggelse av en fagprøve. Gjennom Kongelig resolusjon i 1965 ble heismontørfaget lovbeskyttet. På 90 tallet ble faget sterkt liberalisert etter angrep fra Høyre statsråd Kristin Clemet. Dette med sterk protest fra Heismontørenes fagforening. Det såkalte «heismonopolet» måtte opphøre. I ettertid har det vært flere angrep for å stykke opp faget.

Men det er ikke et monopol at lokføreren kjører tog og at heismontøren skrur heis. Likeledes ringer man ikke etter en baker når man skal ha en montert en stikkontakt.

LYTT TIL FAGARBEIDEREN

Fagforeningene i Statoil har varslet at alle kuttene i oljesektoren går på sikkerheten løs. Nå skal Statoil selv

granske de mange hendelsene som de har hatt den siste tiden.

Det lyttes ikke nok til fagarbeideren. Flere politiske partier og arbeidsgiverorganisasjoner ønsker tydeligvis ikke dyktige fagarbeidere som er engasjert på arbeidsplassen sin, og som står opp for faget, sikkerheten og sine kollegaer.

Profilerte FRP politikere har stått frem og kalt de streikende lokførerne, som frontet sikkerheten ved norske jernbaner, for bøller. Kristin Clemet skrev i et leserinnlegg i Aftenposten at hennes tanke-smie Cevita foreslår å frata offentlige ansatte streikeretten.

VILKEN VÄG GÅR USA UNDER DONALD TRUMP?

DIE LINKE

OLLE ANDERSSON

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Valet av Donald Trump till USA:s 45:e president är kontroversiellt och kommer sannolikt att få stor betydelse för en rad geopolitiska omprøvninger som har debatterats allt ivrigere inom den amerikanske eliten.

Når særskilt kinesisk varuexport og kinesisk innflytning over de globale kapitalstrømmene vakt kraftig på den geopolitiske scenen, er det anledning til at inhemskt baserte kapitalister og ideologiske nationalister bakom Trumps presidentskap ställt sig følgende spørsmål: kan de liberale frihandelsdoktriner, som under etterkrigstiden haft sine främsta advokater i USA, också fortsättningsvis gagna amerikansk näringsliv og amerikanske jobb? Donald Trump har besvart den frågan nekande og verkar vilja omprøve mycket vad gäller militära resursöverföringer till sine allierade og ingångna handelsavtal av olika slag. Det han föreslagit kan i förlängningen påverka de globala alliansernas utveckling, og er helt klart en form av protektionistisk (inhemskt skyddande) politik. Sedan er det en helt annan sak i vad mån

den nye presidenten verkligen vågar ge sig in på mycket av det han antytt i valgkampanjen? Till exempel høge tullar ensidigt riktade mot kinesiske varer; ett handelskrig som omedelbart föranleder kineserne att slå tillbaka - med sterke argument i de institutionelle arrangement som numera omgärdar världshandeln.

Det har annars länge varit motsatsen som gällt i den amerikanske politiken mot utlandet; en ständigt pågående liberalisering av alle slags handelstransaksjoner og en kostsam militær opprustning. Den politiken har varit nyckeln til at USA fram til helt nyligen kunnet dominere såvel sine fiender som sine venner. Men det amerikanske samhället har oppenbarligen fått betale ett mycket høgt pris for sine omhuldade frihandelsdoktriner og militære utlandskostnader. Det har resulterat i løne-social dumping, nedlagd massproduksjon på hemmaplan og kapitalexport i stor skala; också til de sterkt konkurrerende økonomiene i Asien. Ett relativt smalt skikt av kapitalister og nyrike politikere har tjänt grovt på den nyliberala globaliseringspo-

litiken, medan medel- og arbeiderklasse amerikaner istället har fått ta mycket stryk.

Trump sine geopolitiske innriktning? Vad er det som er viktig og annerlunde i det Donald Trump sagt at han vill gjøre? Han har sagt at han vill komme den økonomisk og sosialt nedtrykte medel- og arbeiderklassen til undsättning genom at i stor skala återoppbygge infrastruktur som veier, jernveier, flyplasser, sykehus, skoler et.c. - der det idag finns enorme og eftersatte behov. Oppenbarligen tenker han sig den infrastrukturelle satsningen som lokomotivet for at dra med sig inhemsk småskalig privat business i ett oppsving; og dermed få til endnu fler jobb utover de utlovade mer storskalige, infrastrukturelle bygnads- og reparasjonsarbeidene. For det ändamålet vill Trump senke skattene. Något annet kan han i vår tid knappast heller säga eller gjøre som den miljødre og høierpolitiker han er.

Men hur skall han kunne finansiere sine utlovade store infrastrukturatsninger, når han varken vill eller

kan anvende skattemidlet til at begynne omfordelt fra rik til fattig? Han kan fortsätta med at som tidligere administrasjoner skuldsatte den amerikanske staten, men da blir den økonomiske og sociale oppgang han flagget for inte særskilt langsiktig.

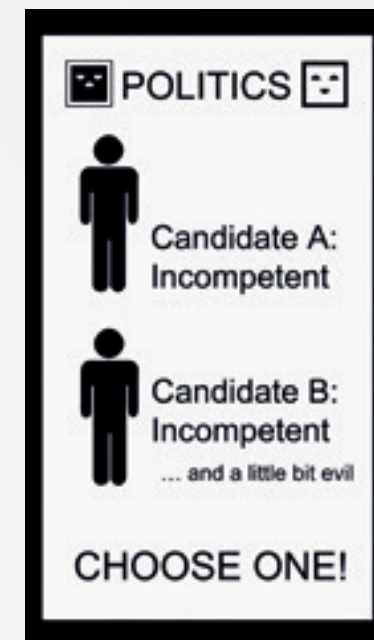
Om vi alltså utgår ifra at han mener allvar med sine store infrastrukturelle satsninger (om inte faller ju allt han mobiliserat kring platt til marken), er det trolig at han kommer at dra ned på de amerikanske kostnadene for den dyrebare truppenvaron rundt den ryske grensen. Vilket forutsetter ett initiativ til en reell politisk og militær avspenning mellom i første hand USA og Russland. De amerikanske forsvarsutgifterne utgör 6-7 % av USA:s økonomiske tillvæxt, BNP. Her finns mycket at ta av og Trump har i ulike sammenhang gett uttrykk for at USA betaler for mycket til militære ändamål i Europa; åtminstone i jämførelse med sine nærmeste allierte innen Nato.

Trump har sagt at han tror at han kan komme overens med Putin, og at han utifra en amerikansk styrkeposisjon anser at USA:s økonomiske sanksjoner mot Russland inte behøvs. Han har också sagt, "att om

Tyskland til den grad er interessert av Ukraina, som det verkar vara, får Tyskland också betale for det." Dessutom har han sagt om Syrien, at han misstror de så kallade moderate rebeller som Obama og Clinton bevæpnet for at destabilisere Assad-regimen; at de ene dagen er "moderate rebeller" og den andre dagen strider for IS. "Assad er i jämførelse med disse rebeller trots allt at fødre", enligt Donald Trump. Trumps begrensede borgerlige løsninger og Sanders kritikk

Trump kan alltså på den geopolitiske scenen vid ett närmande til Russland initialt få loss de medel som behøvs "for opprustning av stadsråder og infrastruktur", vilket han oppenbarligen ser som sin omedelbare oppgift for at sette "America first" og gjøre "America great again". Men eftersom han varken vill eller kan omfordelt fra rik til fattig, så blir de medel han eventuelt får loss via reduserte kostnader for faste troppenheter ändå av engangskaraktær. Låt vara at det initialt kan handle om store summer og at han under en fyraårsperiode kan gjøre stor skillnad jämført med de føregående administrasjonene.

Trump har sagt at han tror at han kan komme overens med Putin...

Det finns en klar skillnad mellom Donald Trump og vänsterpolitikern Bernie Sanders, vars kandidatur for at bli Demokraternes kandidat i presidentvalet förmodligen hade besejret Hillary Clinton om inte, det Demokratiske partiets etablering og det odemokratiske systemet med ikke valbare superdelegater lagt krokben for honom. Sanders rörelse vill precis som Trump återoppbygge USA:s förfallne infrastruktur, men gjøre dette langsiktig hållbart genom at omfordelt fra rik til fattig. Det senere kan bare ske genom at alle arbeidende oavsett religion eller etnisk opprinnelse mobiliseres i enad front mot det fåtal som skor sig og gjør livet svært for arbeiderklassen. Det ligger forstås en stor borgerlig begrensning i at Trump enbart vill bryte med nyliberalismen på handelsområdet, men inte vad gjelder offentlige satsninger for sociale ändamål innen t.ex. skolen, sykehusene. Det finns således en avgjørende ideologisk skillnad mellom Trumps og Sanders politiske mobilisering, som också tydelig

Den tekniska och socio-ekonomiska utviklingsnivåen i verden er enligt alle sätt å beräkne høgst i USA.

kom til uttrykk under primærvalskampanjene. Der Trump er splittende for å vinne stemmer i alle samfunnsklasser, er Sanders istället inkluderende og reformistisk mobiliserende av alle arbeidende underskikt mot Wall Street og de globalt opererende koncernene. Sanders vill heller inte som Trump skrota de internasjonella miljøoverenskomstene kring omstilling og energiforbrukning, utan tvärtom rikta kraven skarpere än hittills på Wall Streets og storkonsernernas ansvar for miljøhoten.

Ålderstigen kapitalism hotar den amerikanske dominansen inifrån

Men det finns också en viktig likhet mellom Trump og Sanders, som kan, om arbeiderklassen kamp organiseras framgangsrikt, bli ett första steg som sedan i bästa fall följs av fler steg, bort från den ohämmade sociala nedskärningspolitikken. Det gäller just oppfattning att den nyliberalt präglade frihandelen med

omvärlden numera skadar mer än gynnar den økonomiske og sociala utviklingen i USA.

Den nyliberala tolkningen av den gamle frihandelsdoktrinen, om å utnyttja ländernas ”komparative fordelar” til å gjælle allt slag av utbyte - varer, tjenester, kapital og arbeidskraft - har under vår sentida kapitalism lett fram til å kriteriet ”billig arbeidskraft” blitt en alltmere utslagsgivende faktor i kapitalexport og investering av avansert industriproduksjon til l nder med l g l ne- og prisniv . For  tt sedan som f rdigproduserte varer med store negative transportmessige milj konsekvenser  ter seljas i den rike verden, der l ne- og prisniv  fortsatt  r relativt my ket h gre. Dette  r enligt det nyliberala spr kbruket en naturlig faktorprist j mning, som dock inte alls  r s  naturlig som marknadsekonomins f respr kare vill ha det til. Dels for  tt arbeidskraftsreserverna i tredje

verlden  r enorme og  tt derfor l ne- og prisniv  inte kommer  t utj mnas ens p  my ket l ng sikt, dels for  tt den sociala v lf rd som m ste s kras, for  tt framgangsrikt kunne forts tte utvikle og spre avansert teknologi innen den teknisk utviklede verden, h ller p   tt f rminkas kraftigt. Det vill s ge den nyliberala tolkningen av frihandelsdoktrinen k nner alls inget ansvar for samfunnsutviklingens f ruts tninger, og har innebyrt  tt ogs  produksjon med h g produktivitetsst v xt av profits l flyttats bort fr  de gamle industrielle k rnlandene.

H ri ligger for den v stlige kapitalismen - monopolforretagens borgerlige herrav lde over politikk og samfunns konomi - ett sv rl st og p  sikt ul sligt problem. Den tekniske og socio- konomiske utviklingsniv  i verden  r enligt alle s tt  t ber kne høgst i USA. Men eftersom arbeidseffektiviteten og produktivtetsst v xten i de nye h gteknologiske tjenstesektorene  r l gre  n i de moderne industriprosessene som av profits l flyttas til tredje verden (i USA:s fall fr mst til Mexico og Kina) har USA under l ng tid og i raskt tempo avindustrialiserats p  dessa de mest h gproduktive og sosialt v rdefulle arbeidst f llene. Med andre ord, de mest arbeids- og produktivitetsbefordrende jobben som historisk, i produksjonsteknisk

h nseende, utviklats for jobben i de nye h gteknologiske tjenstesektorene, ryms inte innen det nuv rende amerikanske produksjonssettet.

De avreglerede valuta- og kapitalmarknadene, den nyliberala globaliseringspolitikken, har p skyndet avindustrialiseringen som  r objektivt sett um kelig  t forhindre s  l nge de store internasjonelt gr ns verskridende storf retagen till ts  t for sitt eget beste dominere den amerikanske samfunns konomien. Og dette sker allts  for  tt denne foretagstyp (oligopol), som USA har overl gset flest av i verden, h rskar over det amerikanske samfunnslivet enligt prinsippene: h mte den maksimale profitten der den just precis for tilf llet finns  t h mte. Det  r kort sagt s  marknadsekonomien fun-

gerer p  den h ge socio- konomiske niv  nordamerikansk kapitalism oppn tt i v r tid.

Bernie Sanders r relse mot den nyliberala politikk og for progressive sociala s tninger f reb der den globale sosialisme som  r framtiden. Avindustrialiseringen  r inte bare problematisk for  tt en masse h g-

produktive og relativt v lbetalte industrijobb f rsvinner. Den h gteknologiske tjenstesektoren, har betr ffende sine mest dynamiske deler en g ng i tiden utviklats ur den h gproduktive, storskalige industrien, og  r for sin forts tte teknologiutvikling beroende av sin industrielle base. S rskilt gj ller dette f rh llende innen tilverkningsindustrien, som p 

H r  r skillnaden mellom Bernie Sanders og Donald Trumps politikk av prinsipiell betydelse

en og samme gang både er høyproduktiv og høgteknologisk – det vill säga høgteknologisk også i forhold til det voksende avanserte tjenstemannarbeidet (teknisk, kunstnerlig, økonomisk, juridisk og annen indirekte personell innen tilverkningsindustrien).

TEKNOLOGI ER KUNNSKAP OM TEKNIK.

Det er alltså en spørsmål om utvikling av både teknikk og av progressive sosiale forholdene. Det senere for at breitt kunne spre den tekniske kunnskapen, men også annen vitenskap, humaniora og kunst for en fortsatt allsidig utvikling av de avanserte nordamerikanske og europeiske samfunnene (utviklingen i USA og Europa skiller seg bare derigjennom at den nyliberale nedbrytningen av sosiale forholdene ligger før og har nådd lenger i USA). Her er skillnaden mellom Bernie Sanders og Donald Trumps politikk av prinsipiell betydelse. Sanders vill presis som Trump hindre frihandels nyliberale utvikling og satse på återoppbyggnad av amerikansk infrastruktur.

Han er i det sammenhengen mycket tydligare i kritiken av de stora globala frihandelsavtalen (TTIP, TTP, CETA), som ger de internationellt opererande storbolagen, via lobbystyrda, överstatliga domstolar, överhöghet över nationella intressen och statliga beslut. Men inte bara eller främst den skillnaden! Sanders vill framförallt ge en återoppbyggd infrastruktur, t.ex. på skolområdet, ett progressivt socialt innehåll. Så att vår tids viktigaste produktionsinstrument, människornas allmänna och specialiserade förkovran via kraftig utbyggnad av skolsystemet, får det rejäla uppsving som stora och eftersatta befolkningsgrupper i USA länge lidit brist på. Trump däremot har faktiskt föreslagit konkurrensutsättning, statlig avreglering och privatisering av skolan enligt svensk modell - som under

de senaste 25 åren fört fram till, att Sverige har gått från att ha varit en framgångsrik skolnation till att slå världen med häpnad ifråga nyliberal nedmontering av skolresultaten. De löften på allmän uppryckning som Donald Trump utlovat - och som innebar att han i kampen mot Hillary Clinton fick många av Sanders anhängares röster - kommer att synas i sömmarna av den rörelse som är något betydligt mer än Bernie Sanders själv. Särskilt i de folkrika industristaterna Michigan, Ohio och Pennsylvania som avgjorde valet till Donald Trumps fördel, kommer han att granskas kritiskt av den voksende folkliga vrede och mobilisering mot nyliberal politik, som så klart manifesterats i amerikansk nutid.

Han är i det sammenhengen mycket tydligare i kritiken av de stora globala frihandelsavtalen

HMS

BARE DELVIS GODT SAMARBEID I IA-BEDRIFTER

Halvparten av LOs tillitsvalgte mener at de har et godt samarbeid med sin arbeidsgiver om IA-avtalen, skriver arbeidsliv.no. Bare 40 prosent svarer at avtalen fungerer som et verktøy for å oppnå målsettingene. Det er også rundt halvparten som sier seg helt eller delvis enige i at ledelsen er opptatt av det forebyggende arbeidsmiljøet.

MANGE MANGLER HMS-KORT I BYGGEBRANSJEN

35 prosent av arbeidstakerne i byggebransjen mangler HMS-kort som forteller hvem de ansatte på arbeidsplassen er og hvem de jobber for, skriver nrk.no. Arbeidsminister Anniken Hauglie (H) utaler at tallet er altfor høyt.

NY DIREKTØR I ARBEIDSTILSYNET

Kongen i statsråd har oppnevnt Trude Vollheim Webb som ny direktør i Arbeidstilsynet. Hun kommer fra stillingen som regiondirektør for Skatt Midt-Norge, og har tidligere vært ligningssjef i Stjørdal/Meråker og har hatt ulike lederroller i Arbeidsmarkedsetaten. Den nye direktøren i Arbeidstilsynet tiltrer på

nyåret opplyser Arbeidstilsynet på sine hjemmesider.

BRUK AV KJEMIKALIER

Løsemidler og kjemikalier er delt inn i YL-grupper etter hvor mye ventilasjon som trengs for å benytte de, slik at brukeren er i stand til å vurdere risikoen. YL-gruppe står for yrkeshygienisk luftbehov. Merkingen er delt inn i syv grupper hvor 00 er den laveste og 5 er den høyeste. Man skal alltid velge det produktet med lavest YL-gruppe dersom middelet gjør den samme jobben.

Når du puster inn luft som er forurenset av løsemiddel, går disse gjennom lungene til blodet. Sammen med blodet blir løsemidlene transporterte til viktige organ og fettvev. Her blir stoffene lagret i lengre eller kortere tid. Opptak av løsemiddel kan også skje direkte gjennom huden. Rifter og sår øker opptaket.

Husk at YL-gruppen kan forandre seg hvis du for eksempel heller den over på en sprutflaske med tanke på forstøvning. Les alltid medfølgende datablad og på etiketten som skal stå på norsk. Alle virksomheter som bruker eller oppbevarer farlige kjemikalier skal ha et kartotek for alle stoffene som benyttes. Se Forskrift om klassifisering, merking mv. av farlige kjemikalier.

De mest alvorlige skadene som følge av løsemiddel kommer snikene og gjerne over flere år. Derfor er det vanskelig å oppdage. Av de registrerte tilfeller av løsemiddelskader er det skader på hjernen det er flest av i følge Arbeidstilsynet. Dette er

også de mest alvorlige skadene, ikke minst fordi de ikke lar seg hele.

SELVSTENDIGE ARBEIDSTAGERE LEVER LENGRE

En stressende jobb uten innflytelse og høye krav på arbeidsdagen øker risikoen for å dø tidligere skriver forskning.no. Stress kan være sunnere enn å ha en slapp jobb, bare du får bestemme selv. De med mer fleksible jobber, hvor de kan styre arbeidsdagen og sette egne mål selv lever lenger.

En ny rapport fra Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) viser at 45 prosent av norske arbeidstakere mener arbeidslivet går i en mer autoritær retning. 77 prosent svarer at de har innflytelse på egen arbeidshverdag, en nedgang på 12 prosentpoeng fra 2009. Dette er et resultat av at det skjer endringer på arbeidsplassene som gjør at for eksempel HR-systemene tar over mange av oppgavene fagforeninger har gjort før, sier Falkum ved AFI til Dagsavisen.

NCC MED STRENGERE SIKKERHETSREGLER I NORGE

Fra 1. januar 2017 blir hjelm med hakestropp og øyevern obligatorisk på samtlige av NCC sine arbeidsplasser i hele Norge. I tillegg innføres signalgule hjelmer med refleks for økt synlighet, skriver NCC i en pressemelding. Kravet om signalgule hjelmer vil bare gjelde for NCC i Norge og ikke for NCCs underleverandører.

II KRAV SOM SKAL SIKRE EN SERIØS BYGGEBRANSJE

Fellesforbundet og Byggenæringens landsforening har sammen med kommunenes organisasjon KS og Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) samlet seg om et sett felles anbefalte krav for bygg og anlegg i kommunal regi, skriver frifagbevegelse.no. Dette som et tiltak i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

Alle landets 428 kommuner og 19 fylker får en sterk anbefaling fra sin egen organisasjon, KS, om å forholde seg til disse kravene når de inngår kontrakter for å få bygget noe. 40 prosent av alle bygg- og anleggskontrakter i Norge skjer i offentlig regi, til en verdi av rundt 200 milliarder kroner årlig.

Forsvarsbygg er blant de som innfører de nye seriøsitetskravene for sine mange bygge- og anleggskontrakter opplyser byggmesteren.as. I 2015 produserte Forsvarsbygg for om lag 2,5 milliarder kroner i nye og rehabiliterte bygg for Forsvaret.

1. HMS-kort

Alle som jobber på en byggeplass skal ha HMS-kort fra Arbeidstilsynet. Folk uten slikt kort vil bli vist bort.

2. Inn i register

Leverandører skal inn i et sentralt register som fungerer som et hjelpemiddel for å overvåke at de forholder seg til skatter og avgifter etc.

3. Krav om faglærte håndverkere

Minst 40 prosent av arbeidede timer på byggeplassen skal utføres av fagfolk med fagbrev, svennebrev eller tilsvarende.

4. Krav om lærlinger

Minst 7 prosent av arbeidede timer på byggeplassen skal utføres av lærlinger.

5. Skatterapport

Er ikke leverandøren norsk skal det rapporteres til Sentralskattekontoret for utenlandssaker.

6. Internkontroll og HMS

I tillegg til strenge HMS-krav slås det fast at språket som brukes forstås av alle på byggeplassen. Alle på byggeplassen skal kunne forstå HMS-planen fullt ut uavhengig av norsk-kunnskaper.

7. Lønn og arbeidsvilkår

Alle ansatte skal lønnes etter allmenngjort tariff og dette skal kunne dokumenteres. Skjer det alvorlige brudd kan kommunen (byggherren) heve kontrakten.

8. Underleverandører

Det er ikke lov med mer enn to ledd underentreprenører under leverandør. Byggherren kan nekte bruk av bemanningsbyrå dersom det er saklig grunn til det.

9. Penger på konto

Lønn skal betales til en konto i bank.

10. Konsekvenser

Brudd på vilkårene skal nedtegnes og kan få betydning for seinere konkurranse.

11. Revisjon

Byggherren kan når som helst gjennomføre revisjon hos leverandøren, inkludert kontrakter og dokumentasjon hos underleverandører.

ADDSECURE KJØPER SVENSK TEKNOLOGISELSKAP

Det norsk-svenske teknologiselskapet AddSecure kjøper opp det svenske selskapet Smart Grid Networks. Vi skal bygge intelligente nettverk for kraft, vann og avløp heter det i en pressemelding. I heisbransjen kjenner vi de best fra alarmkommunikasjon.

ENERGISTREIKEN

Den avsluttede sju uker lange energistreiken dreide seg først og fremst om å få tariffestet avspaseringsordningen til beredskapsvaktene. Dette som en følge av endringene i Arbeidsmiljøloven hvor kravet til avspaseringskompensasjon ble endret fra 1/5 til 1/7. Det vil si at man i følge loven må ha syv timer hvilende vakt for å få en time til avspasering mot tidligere fem timer.

Forslaget som skal til uravstemning innebærer ingen økning i vaktkompensasjonen, men at vaktene ikke lengre er obligatoriske gjennom den sentrale tariffavtalen. Vaktene innhold og kompensasjon må avtales mellom partene i hvert enkelt selskap, dersom energimontørene skal ha plikt til å delta.

KONE LEVERER 223 HEISER OG RULLETRAPPER TIL METRO I KINA

Kone skal levere 51 Mono Space, 6 Mini Space og 166 rulletrapper til Chongqing Metro i Kina. Arbeidet skal ferdigstilles i 2017 skriver Elevatorworld.

KONE MODERNISERER RULLETRAPPER PÅ STOCKHOLMS UNDERGRUNNSSTASJONER.

Kone har fått i oppdrag å modernisere 13 rulletrapper på 6 av Stockholms undergrunnsstasjoner. Arbeidet vil starte opp i april 2017 og skal ferdigstilles i løpet av 2018, skriver Elevatorworld.

REISER 13 ETASJERS PÅ 30 DAGER

Det nye 13. etasjers Munch-museet i Bjørvika skal betongglides/støpes med en hastighet på mellom 1,6 og 1,8 m pr døgn. Selve gliden starter i midten av november, og ferdigstilles og nedrigges før juleferien. Hele 10.000 kvadratmeter vegg, 700 tonn armering og 3.000 kubikkmeter betong skal til skriver bygg.no. Veidekke har hyret inn ekspertise fra det norske offshore-betong miljøet for å bistå de med jobben.

SCHINDLER LEVERER HEISER TIL ET AV SAN FRANCISCOS HØYESTE BYGG

The John Buck Co. har valgt Schindler som leverandør av 20 nye heiser til det 43-etasjers høye Park Tower i San Francisco. Bygget vil bli blant de høyeste i San Francisco med sine 185 meter (605 fot) skriver Elevatorworld.

THYSSEN LEVERTE I FORKANT AV OL I BRASIL

Thyssen Krupp leverte før OL i Brasil 25 heiser, 21 rulletrapper, 14 rullefortau og 58 passasjerbruer til Rio Galeão Airport. Deriblant det lengste rullefortauet i Latin Amerika på 100 meter. Monteringen ble utført på 13 måneder uten avbrudd for den normale driften ved flyplassen, skriver Elevatorworld.

SERIØSITETSREGISTER MOT SVART ARBEID

Regjeringen oppretter et seriøsitetregister for malere, elektrikere, murere og tømrere som et tiltak mot svart arbeid. Registeret skal i første omgang ta inn opplysninger fra Skatteetaten og Brønnøysundregisteret. Her skal det fremgå hvem som betaler skatt og er registrert.

LÆRLINGESAMLING

EVEN THORSTAD

EVEN THORSTAD

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Høstens lærlingsamling blei avholdt på Linne Hotel fra 18-20 november. Med bra oppmøte(26stk) og engasjerte lærlinger lå alt til rette for en bra samling i Oslo. Fredag 18 Kl:12.00 startet vi med innsjekk og lunsj.

Program for fredag var innledning på historie og fagbeskyttelse med studieleder Per Arne Salo og leder av HMF Markus Hansen.

Etter innledning med Per Arne og Markus var det tid for gruppeoppgaver. Gjennomgang av gruppeoppgaver og diskusjon med undertegnede og Hans Endresen fra Kone Stavanger.

Lørdag startet Hans med holdninger til faget og viktigheten av et helt stykke arbeid. Man skal med stolthet overlevere heisanlegget til prøvenemd og heiskontrollen når den tid kommer.

Etter lunsj på lørdag stilte Arild Gundersen fra Kone opp for omvisning av heisene på Hotell Plaza. Her fikk lærlingene se store likestrømsanlegg med hastigheter på 4m/s.

Så var det tilbake til Linne Hotel med teori oppgaver og diskusjon rundt lærlingens hverdag.

Søndag var tid for reiseregning, oppsummering og lærlingens time hvor dem kunne fritt oppsummere ting

som er bra og dårlig med opplæringen i den enkelte bedrift.

En stor takk til Hans Endresen og alle som bidro til en forhåpentligvis lærerik og sosial helg!

Lærlingene besøker Oslo Plaza

Arild Gundersen (Kone) forteller om heisene

FRA SJAKTA

BJØRN TORE EGEBERG

HEISMONTØREN

Navn:
Håkon Benoni Henriksen

Bosted: Sørums

Alder: 58 år

Firma: ThyssenKrupp Elevator

Stilling: Heismontør

Hva var din vei til heisfaget?

-Jeg tok Maskin/Mek på Elvebakken Yrresskole i -77 (og fikk dessverre ikke høre historier om intervjueren, som var elevrådsformann på samme skole et drøyt år før). Deretter begynte jeg i Thyssen og har vært der siden.

Du har vært utsatt for en ulykke. Fortell.

-Det var på service på Ellingsrud. Jeg hadde smørt godt, så det blei litt gris. Derfor la jeg noen filler under maskinen for å samle opp overflødig olje. Jeg var egentlig ferdig da Vidar Holm ringte meg. Jeg skulle rett på klubbmøte, så jeg var ivrig etter å gjøre meg ferdig og dra. Men kunne ikke gå fra med oljefiller liggende å slenge i maskinrommet. Måtte rydde opp. Jeg skulle bare ta opp den siste filla – DA SKJEDDE DET.

Hva skjedde?

-Jeg reiste meg opp ved siden av maskinen med filla i hånda. Så kom på en eller annen måte filla og hånda mi inn i vaieren, som ble dratt

oppover mot skiva. Alt gikk veldig fort, så jeg husker egentlig ikke det neste som skjedde. Så ramla jeg ned ved siden av maskinen og var kanskje borte noen øyeblikk. Da jeg kom til meg sjøl, klarte jeg å komme meg ut på gata, og lå der og ropte om hjelp.

Fikk du store skader?

-Jeg må ha vært veldig heldig. Hele hånda kunne jo ha blitt rivi av meg. Nå slapp jeg unna med noen brudd i fingrene og ei mørbanka hånd. Jeg hadde ikke knust hånda. J... bra!

Hvordan var det å komme tilbake i jobb?

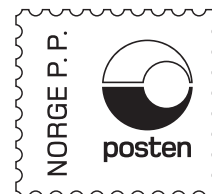
-Det blei jo en ganske lang sjukemelding. Da jeg meldte meg til tjeneste igjen, var Thyssen veldig greie

med meg. Jeg fikk lov å drive i mitt eget tempo, og komme gradvis tilbake til de gamle oppgavene mine. Gikk bare på service den første tida. Ingen rep-jobber. Så det har gått greit, med ett unntak: Jeg sliter med oljelukt.

Hva med Arbeidstilsynet?

-Tilsynet tok saken på alvor, og sammen prøvde vi å finne ut hva som hadde skjedd. Vi ble vel enig om at jeg må være mer forsiktig i framtida. At det ikke var noe gærnt med framgangsmåten.

Så det gikk bra med meg. Men filler – det bruker jeg ikke lenger.

Verv i Heismontørenes Fagforening per 05.06.16

VERV	PERIODE	NAVN	TLF	E-POST
Leder	16 - 18	Markus Hansen	469 13 040	leder@heis.no
Nestleder	15 - 17	Morten Sandaas	930 51 340	pemsand@online.no
Nestleder	15 - 17	Alexander Jordnes	959 82 334	alexuj@icloud.com
Sekretær	16 - 18	David Coron-Andersen	480 06 131	davidcoron@msn.com
Kasserer	15 - 17	Frank Sig Hansen	932 05 222	kasserer@heis.no
Studieleder	16 - 18	Per Arne J. Salo	918 53 408	per.arne.salo@heis.no
1. Styremedlem	15 - 17	Hans Petter Sandaas	959 86 180	hanspettersandaas@hotmail.com
2. Styremedlem	16 - 18	Stian Pedersen	959 08 344	stian.pedersen@otisklubben.no
3. Styremedlem	16 - 18	Kim Roger Simble	415 75 576	kim.simble@hotmail.com
4. Styremedlem	16 - 18	Tomas Kaumer	926 43 965	jo-rudsh@online.no
5. Styremedlem	16 - 18	Espen Milli	902 07 501	espen.milli@heis.no
6. Styremedlem	16 - 18	Rune Foshaug	951 91 562	rf@live.no
Lærlingrep.	16 - 18	Kasper Westby	476 44 064	trail_rock@hotmail.com
1. Distriktsrep.	16 - 18	Vegard Olimstad	453 94 780	VegardOlimstad@hotmail.com
2. Distriktsrep.	16 - 18	Edmund Berget	930 45 646	edmund.berget@gmail.com
3. Distriktsrep.	16 - 18	Trond Stokkan	970 12 354	trondstokkan@gmail.com
4. Distriktsrep.	16 - 18	Tom Kristian Hetland	959 86 156	tohetlan@bbnett.no
Andre oppgaver				
Akkordkontrollør	15 - 17	Fritjof Johansson	915 88 420	fritjof1809@hotmail.com
HMS-ansvarlig	16 - 18	Morten Sandaas	930 51 340	pemsand@online.no
Lærlingansvarlig	16 - 18	Even Thorstad	951 91 570	even_thorstad@hotmail.com
Redaktor	16 - 18	Tor Erik Lundberg	951 91 560	redaksjonen@heis.no
Redaktor	16 - 18	Edmund Berget	930 45 646	edmund.berget@gmail.com
Kontrollkomitè	16 - 18	Dan Terje Rønning	905 77 667	danterje@gmail.com
Kontrollkomitè	15 - 17	Fritjof Johansson	915 88 420	fritjof1809@hotmail.com
Sekretær		Bjørn Tore Egeberg		bjorn.tore@heis.no
Landsstyrrerepresentant (vara)		Terje Skog	908 77 069	terje@elogitoo.no
Avdelinger				
Bergen	13 - 15	Steinar Johansen	480 34 229	stahlklubben@hotmail.com
Drammen	14 - 16	Niklas Ørmen	975 43 439	niklas_orm_1@hotmail.com
Hedmark/Oppland	13 - 15	Tom Kristian Hetland	959 86 156	tohetlan@bbnett.no
Agder	11 - 13	Tor Helge Reber	915 63 130	threber@frisurf.no
Møre og Romsdal	14 - 16	Erlend Andberg	911 51 662	erlend.a@hotmail.com
Troms	14 - 16	Jan Wahlgren	951 91 583	jab-wa@online.no
Nordland	15 - 17	Bjørn Magnus Aspevold	909 54 660	bm_aspevold@hotmail.com
Stavanger	13 - 15	Vegard Olimstad	453 94 780	VegardOlimstad@hotmail.com
Trondheim	15 - 17	Edmund Berget	930 45 646	edmund.berget@gmail.com
Vestfold/Telemark	14 - 16	Sondre Tjonneng	913 97 756	sondre.tjonneng@kone.com
Østfold	15 - 17	Frank Sig Hansen	932 05 222	frank.sig.hansen@hotmail.com
Klubber				
Otis	Hovedtill.	Stian B. Pedersen	959 08 344	stian.pedersen@otisklubben.no
Euroheis	Oslo	Tommy Svendsen	913 93 497	tommy.svendsen@euroheis.no
Kone	Norge	David Coron-Andersen	415 75 576	davidcoron@msn.com
Reber Schindler	Hovedtill.	Alexander Jordnes	959 82 334	alexuj@icloud.com
Reber Schindler	Oslo	Morten Sandaas	930 51 340	pemsand@online.no
Stahl	Oslo	Espen Milli	902 07 501	espen.milli@heis.no
Stahl	Bergen	Steinar Johansen	480 34 229	stahlklubben@hotmail.com
Thyssen	Hovedtill.	Hans Petter Sandaas	959 86 180	hanspettersandaas@hotmail.com
Thyssen Bergen	Bergen	Kim Thomassen	959 86 266	kfthomassen@gmail.com
Ing Stein Knutsen	Bergen	Arild Lyngoy	974 29 130	arild_lyngoy@hotmail.com
Ribe	Oslo	Bjørn Vole-Gundersen	957 98 987	bjorn.ribeheis@gmail.com
Heis-Tek	Bergen	Terje Fjeldstad	966 25 389	
Heis1/ Orona	Tromsø	Hans Ottar Olsen	913 66 095	hans-ottar@heis1.no
Uniheis	Oslo	Patrick Simonsen	982 30 875	patrick@uniheis.no
Avdeling				
Oslo	Adresse	Schweigaardsgt 34 f, 0191 Oslo	Telefaks	E-post
Bergen		Kalfarv. 71, 5018 Bergen	22 17 45 53	foreninga@heis.no
Stavanger		Lagårdsvei 124, 4011 Stavanger		bergen@heis.no
				VegardOlimstad@hotmail.com